

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้การศึกษาวิจัยดำเนินไปตามจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของคุณภาพการศึกษา
 - 1.2 แนวคิดและหลักการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 1.3 ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. แนวทางการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
 - 4.1 การพัฒนาระบบบริหารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ
 - 4.2 บทบาทของผู้บริหาร สู่ความสำเร็จขององค์กร
 - 4.3 มาตรฐานการบริหารโรงเรียน พุทธศักราช 2541
 - 4.4 เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พุทธศักราช 2540
 - 4.5 มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับพื้นฐาน
5. การประเมินโรงเรียนคุณภาพ 5 ดาว
6. มาตรฐาน ISO กับการประกันคุณภาพ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ความหมายของคุณภาพการศึกษา

สมศักดิ์ สินธุรเวชญ์ (2542 : 45) ได้สรุปเกี่ยวกับคุณภาพไว้ว่า ดังนี้ คุณภาพมีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน แต่คำว่าคุณภาพปัจจุบันหมายถึง การทำให้ลูกค้าพึงพอใจด้วยการทำให้ความต้องการและความหวังของลูกค้าได้รับการตอบสนอง เช่น คุณภาพในทางการศึกษา ก็คือ การทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม พึงพอใจ (ประทับใจ หรือมั่นใจ) ในคุณภาพของผลผลิต (นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด) คำว่าคุณภาพจึงเป็นคำที่ทุกคนต้องการ ทุกคนอยากเห็นผู้ที่จบการศึกษา เป็นคนที่สมบูรณ์ มีสมคุณ ทั้งด้าน จิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคาดหวังอยากเห็นคุณภาพเกิดขึ้นในทุก ๆ เรื่อง

แนวคิดและหลักการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องต่อไปนี้

1. มีความเป็นผู้นำระดับมืออาชีพ ผู้บริหารต้องมีความมั่นคง มีความมุ่งมั่น ใช้วิธีการที่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเป็นมืออาชีพระดับแนวหน้า
2. มีเป้าประสงค์และวิสัยทัศน์ร่วมกันมีวัตถุประสงค์ที่เป็นเอกภาพ มีการปฏิบัติงาน คงที่สม่ำเสมอ มีลักษณะที่เป็นองค์กรร่วมและมีความร่วมมือ
3. มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สิ่งแวดล้อมในการทำงานดีใจ
4. มีการเรียนการสอนที่เข้มแข็ง กำหนดเวลาเรียนไว้สูงเน้นความสำเร็จ
5. มีการสอนที่มีความมุ่งหมาย การจัดการมีประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ชัดเจน จัดบทเรียนอย่างมีรูปแบบ มีการปฏิบัติที่ปรับตัวยืดหยุ่น
6. มีความคาดหวังโดยรวมสูงมีความท้าทายทางปัญญา
7. มีการเสริมแรงในเชิงบวก มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนและเป็นธรรม มีข้อมูล ย้อนกลับ
8. มีการติดตามความก้าวหน้า ติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียน ประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

9. ส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเคารพนับถือตนเอง ส่งเสริมการรับผิดชอบตามตำแหน่งหน้าที่ ควบคุมการปฏิบัติงาน

10. มีความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการเรียน ของผู้เรียน

12. มีการจัดการเรียนที่เป็นระบบ ใช้สถานศึกษาเป็นฐานสำหรับการพัฒนา บุคลากร ของสถานศึกษา

นักวิชาการและหน่วยงาน ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา หลายแนวคิดดังนี้

Navaratanam และ O'Connor (1993) (อ้างถึงในสมพล จันทร์แดง. 2545 : 7) ให้แนวคิดว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการป้องกันปัญหาคุณภาพ ช่วยการวางแผนและ จัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ รวมถึงการตั้งระบบการจัดการเชิงคุณภาพที่ดี และการประเมิน ความเหมาะสม เพียงพอของระบบการตรวจสอบ ระบบปฏิบัติการ และการทบทวนการ ปฏิบัติงานโดยตัวระบบเอง

สงป ลักษณ์ (2541 : 2) การประกันคุณภาพ คือการวางแผนและการปฏิบัติ ของหน่วยผลิตที่มุ่งจะผลิตสิ่งที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้ใช้ผลผลิต ดังนั้นการประกัน คุณภาพทางการศึกษาจึงเป็นกระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบ จัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ครบถ้วน ตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงกับความมุ่งหวังของสังคม

อุทุมพร จามรมาน (2543 : 1) การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) เป็นการให้ หลักฐาน ข้อมูล แก่ประชาชนว่าบุคคลใน โรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน และสาธารณชนมั่นใจในคุณภาพของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7) ได้ให้ความหมาย ของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรม ตามภารกิจปกติ ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และ ผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม โดยรวมว่าการดำเนินงาน ของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตาม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

ทบวงมหาวิทยาลัย (2541 : 2) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพ การศึกษาไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรม แนวทางปฏิบัติใด ๆ ที่หากได้ ดำเนินการตามระบบและแผนที่วางไว้แล้ว จะทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะได้ผลผลิตของ การศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

กรมสามัญศึกษา (2540 : 61) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ว่า คือกระบวนการที่ยกมาตรฐานของสิ่งที่จะประกันให้เข้าสู่มาตรฐานคุณภาพเมื่อสิ่งนั้นยัง ไม่ได้เข้า มาตรฐานหรือระดับของมาตรฐานคุณภาพให้สูงขึ้น

กรมอาชีวศึกษา (2542 :1) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ว่า การประกันคุณภาพอาชีวศึกษา หมายถึงกิจกรรมหรือการปฏิบัติใด ๆ ที่ได้ดำเนินการตาม ระบบและแผนที่วางไว้แล้วทำให้เกิดความเชื่อมั่นและยอมรับว่าผู้สำเร็จการศึกษาจาก สถานศึกษาอาชีวศึกษา มีคุณภาพและคุณลักษณะตรงตามที่พึงประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541 :4) ได้ให้ความหมายของ การประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า หมายถึง การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องว่า สถานศึกษามีแนวทางจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน และสอดคล้องกับ หลักการนโยบายและ จุดเน้นของแผนการศึกษาของรัฐ และได้ดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อคุณภาพการศึกษาที่ดีของผู้เรียน

สำนักงานสถาบันราชภัฏ (2540 : 9) ได้กำหนดความหมายไว้ว่าเป็น การประกันว่าโปรแกรมวิชา หรือสถาบันดำเนินงานได้ผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ล่วงหน้า หรือ การประกันว่าสถาบันดำเนินงานบรรลุตามพันธกิจ (Mission) และเป็นไปตามความคาดหวัง ของกลุ่มผลประโยชน์ร่วม (นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้สนับสนุนหรือสังคมโดยรวม) นโยบายและ จุดเน้นของแผนการศึกษาของรัฐ และได้ดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อคุณภาพการศึกษาที่ดีของผู้เรียน

โดยสรุป การประกันคุณภาพ หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพการ จัด การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชน และ สังคม

แนวคิดและหลักการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

“ระบบการประกันคุณภาพคุณภาพภายใน” หมายถึง ระบบการประเมินผลและ การติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากภายในโดยบุคลากร

ของสถานศึกษา นั้นเองหรือ โดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 4)

หลักการ

โรงเรียนจะต้องพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารจัดการศึกษา โดยอาศัยหลักการดังนี้ (สทศ. 2543 : 11)

1. เป้าหมายสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาคือ การพัฒนาผู้เรียน
2. ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร
3. ถือว่าบุคลากรทุกคนรวมทั้งที่เกี่ยวข้อง (เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา)

มีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบในการประกันคุณภาพตั้งแต่การวางแผน การติดตามประเมินผล การพัฒนาปรับปรุง การช่วยคิด ช่วยทำ ช่วยผลักดัน ฯลฯ

จากความหมาย ของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินงาน ในลักษณะของการผสมผสานระหว่างกระบวนการบริหารกับการจัดการเรียน การสอนตามปกติของสถานศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา สะท้อนให้เห็นว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพให้ ได้ผลผลิตอัน ได้แก่ ผู้เรียนที่มีคุณภาพด้วยเช่นกัน โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึงการประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มี หน้าที่กำกับ ดูแลสถานศึกษานั้น ๆ

แนวคิดของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ ป้องกัน โดยได้ผนวกแนวคิดของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดจากการ บริหาร โดยใช้ โรงเรียน เป็นฐาน และแนวคิดของระบบการประเมินผลภายในที่ยึดติดกับการ ทำงานปกติ (Built-in Evaluation System) ที่อาศัยวงจรการทำงานแบบ PDCA กล่าวคือ

แนวคิดของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียน เป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ทั้งปวง และยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความ เชื่อว่ามนุษย์ มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึง ต้องช่วยกระตุ้นเอื้ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาจนเต็มตาม

ศักยภาพและมีคุณภาพได้ตามมาตรฐาน เพื่อเป็นกำลังสำคัญ ร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

แนวคิดจากการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวคิดในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่มีหลักการสำคัญ ๆ 5 ประการ คือ

1. **หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)** เป็นการกระจายอำนาจจัดการศึกษา จากหน่วยงานต้นสังกัดไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของผู้เรียน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองชุมชน และสังคมจะเกิดความตระหนักในคุณค่าประโยชน์ของการศึกษาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จึงทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาเพื่อให้ตอบสนองความต้องการ ของทุกฝ่าย และพร้อมที่จะมุ่งมั่นพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับต่อไป

2. **หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration)** เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

3. **หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้กับประชาชน (Retrunpower to people)** ในอดีต การจัดการศึกษาจะจัดกันหลากหลาย บางแห่งก็ให้วัด หรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการต่อมาได้มีการรวมกันจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดเอกภาพ และมาตรฐานทางการศึกษาและเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้า และไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน อย่างแท้จริงจึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเอง

4. **หลักการบริหารตนเอง (Self-managing)** ในระบบการศึกษาทั่วไป มักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงสำหรับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อถือว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธีการที่ส่วนกลาง ทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมาย แล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบ

การบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจจะดำเนินการได้หลากหลาย ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากหน่วยงานต้นสังกัด ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) เป็นการให้หน่วยงานต้นสังกัดมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหาร และการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ

แนวคิดของระบบการประเมินผลภายในที่ยึดติดกับการทำงานปกติ

การดำเนินงานในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการตามแนวคิดนี้มีการทำงาน 4 ขั้นตอนคือ

1. การวางแผนการทำงาน (Plan)
2. การปฏิบัติงานตามแผน (Do)
3. การตรวจสอบหรือการประเมินผลการทำงาน (Check)
4. การนำผลการประเมินย้อนกลับไปปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (Action)

การทำงานตามกระบวนการหรือวงจรนี้ เรียกว่า วงจรการทำงานแบบ PDCA ซึ่ง Edward Demming ได้เป็นผู้นำมาใช้กับการบริหารจัดการในปัจจุบัน ซึ่งในขั้นตอนการตรวจสอบการทำงาน (Check) นั้น ยังมีวงจรของการทำงานที่เป็นแบบ PDCA คือมีการวางแผนการประเมิน การลงมือทำการประเมินตรวจสอบผลการประเมิน และการแก้ไขปรับปรุงผลการดำเนินงานหลักจากรู้ผลการประเมินว่ามีจุดบกพร่องในเรื่องใดบ้าง (สุวิมล ว่องวาณิช. 2544 : 13-14)

เมื่อพิจารณารายละเอียดของแนวคิดของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดจากการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และแนวคิดของระบบการประเมินผลภายในที่ยึดติดกับการทำงานปกติ ที่อาศัยวงจรการทำงานแบบ PDCA ที่ได้เสนอไปแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกันและมีลักษณะการดำเนินงานที่อาศัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้สำเร็จ รวมทั้งมีการปรับปรุงและตรวจสอบความก้าวหน้าตาม จุดหมาย/เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสถานศึกษาหรือหน่วยงานในพื้นที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไปได้

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญ อยู่ 3 ขั้นตอน คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality control) การควบคุมคุณภาพเป็นองค์ประกอบที่กำหนดขึ้นเพื่อกำหนดสิ่งที่คาดหวัง และแนวทางที่จะไปถึงสิ่งที่คาดหวังนั้น ๆ ซึ่งองค์ประกอบของการควบคุมคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย

1.1 การกำหนดมาตรฐาน เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้เกิดในโรงเรียน ซึ่งมักจะกำหนดในรูปของมาตรฐานการศึกษา ซึ่งโดยทั่วไปนั้นจะแยกออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านปัจจัย มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านผลผลิต ตลอดจนการจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการที่มุ่งการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน

1.2 การพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน เป็นขั้นตอนการยกระดับคุณภาพของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานในขั้นตอนนี้ขณะที่สถานศึกษาได้พัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความช่วยเหลือ เช่น การนิเทศ ติดตาม การดำเนินการของโรงเรียนหากพบข้อบกพร่อง โรงเรียนดำเนินการแก้ไขปรับปรุง โดยเร็ว และหากเกินความสามารถของโรงเรียนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคงต้องให้ความช่วยเหลือเช่นกัน

2. การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (Internal audit or Internal school review) เป็นขั้นตอนที่นำสิ่งที่สถานศึกษาได้ปฏิบัติไปแล้วกลับมาตรวจสอบ ทบทวน ซึ่งอาจใช้วิธีการประเมินตนเอง หรือสถานศึกษาอื่น ๆ มาช่วยประเมินให้ หลังจากนั้นก็นำผลการประเมินดังกล่าววิเคราะห์เพื่อหาจุดเด่นและจุดด้อย เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดจุดที่จะพัฒนาของโรงเรียน โดยการแก้ไขจุดด้อย และเสริมจุดเด่น โดยใช้กระบวนการนิเทศ ติดตาม กำกับช่วยเหลือ

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality assessment) เป็นองค์ประกอบสุดท้ายของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญ ๆ คือ การเก็บข้อมูลในแต่ละตัวบ่งชี้และมาตรฐานแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ เพื่อลงข้อสรุปว่า ตัวบ่งชี้และมาตรฐานโดยอยู่ในระดับที่น่าพอใจหรือไม่พอใจ รวมทั้งจัดทำรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนเสนอต่อประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลจากการประกันคุณภาพนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน การดำเนินงานในปีต่อ ๆ ไป และการเตรียมโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

แนวทางการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาพื้นฐาน

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในทุกระดับของวงการการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการ และวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพ (Quality Management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้างเชื่อมั่นให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เป็นผลผลิตขององค์กร จะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยที่ความมั่นใจนี้ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาข้อเท็จจริง หลักฐานเชิงประจักษ์ และความสมเหตุสมผลเป็นสำคัญ

การสร้างเชื่อมั่นซึ่งเป็นแกนหลักของการประกันคุณภาพประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายประการอัน ได้แก่ การวางแผนป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นของการออกแบบและการกำกับดูแล ตรวจสอบและทบทวนเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในทุกขั้นตอนของการผลิต ซึ่งต่างจากรูปแบบการประเมินแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับเมื่อปัญหาสำคัญเกิดขึ้นตั้งแต่ ขั้นของการออกแบบและการกำกับดูแล ตรวจสอบและทบทวนเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในทุกขั้นตอนของการผลิตซึ่งต่างจากรูปแบบการประเมินแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับเมื่อปัญหาสำคัญในขั้นผลผลิตได้ เกิดขึ้นแล้ว นอกจากนี้การสร้างเชื่อมั่นยังรวมถึง การนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัย อันได้แก่รูปแบบกรรมวิธี และเทคนิควิธี ที่เป็นนวัตกรรมที่มีหลักฐานทางทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือรองรับไปประยุกต์ใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างมีเหตุผลว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งระบบจะนำไปสู่ เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างน่าไว้วางใจ และจะมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อน ในวงจำกัดที่น้อยที่สุด

การประกันคุณภาพในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีมาตรฐานเป็นแกนนำ การสร้างความมั่นใจจะเริ่มต้นตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานในระดับเป้าหมายการศึกษาของชาติ โดยการนำข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศมาใช้ในกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับสังคมไทยในอนาคตในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์

ซึ่งจะใช้เป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติที่เหมาะสมกับกาลสมัยและทันเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก และสามารถนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะใช้เป็น แนวทางจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไปในระดับสถานศึกษา การประกันคุณภาพจะครอบคลุมถึง การสร้างความมั่นใจโดยการใช้ข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ และการวางแผนป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น การออกแบบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาการในกรอบหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การติดตามตรวจสอบและทบทวนเป็นระยะๆ เพื่อให้มีการแก้ไขปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพผลผลิต การจัดทำรายงานและนำเสนอข้อมูลการประเมินสำหรับการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ และสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในระยะต่อไป

แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน

แนวคิดการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีแนวทางการพัฒนาที่คล้ายคลึงกับตามมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ภายใน สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัย โดยมีกระบวนการในพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดังนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผลุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการดังกล่าวนี้เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ และเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ที่เกิดจากการเรียนรู้ ร่วมกันของบุคลากร ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การจักระบบบริหารและสารสนเทศ

ข้อมูลและสารสนเทศนับว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรไม่ว่าจะระดับใดก็ตาม เนื่องจากข้อมูลและสารสนเทศจะชี้ให้เห็นถึงสภาพจุดเด่นและจุดด้อยขององค์กรซึ่งจะช่วยให้เห็นแนวทางของการพัฒนาองค์กรได้เป็นอย่างดี หากข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่ไม่ถูกต้องไม่สมบูรณ์ไม่เป็นปัจจุบัน และไม่สะดวกต่อการใช้แล้ว การวางแผนพัฒนาองค์กรก็จะไม่ถูกทาง ดังนั้น จึงต้องพัฒนาระบบข้อมูล และสารสนเทศให้ถูกต้องครอบคลุม และเป็นปัจจุบัน อยู่เสมอ ในการจักระบบบริหารสารสนเทศนั้น สิ่งที่สำคัญคือการรวบรวม มีอยู่ 3 ประการ คือ ข้อมูล (data) สารสนเทศ (information) และระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา (School educational management system : school EMS)

1.1 ความหมาย

ข้อมูล (Data) หมายถึง จำนวนหรือคุณลักษณะที่บ่งชี้ ข้อเท็จจริงทั้งที่เป็นตัวเลขสัญลักษณ์และตัวหนังสือ แทนปริมาณที่อธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น จำนวนเด็กในวัยเรียน จำนวนนักเรียนยากจน จำนวนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้น ซึ่งยังไม่ได้ทำการวิเคราะห์หรือประมวลผล

สารสนเทศ (information) หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์หรือการประมวลผลแล้ว อยู่ในรูปที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือไปใช้ในเรื่องต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ เช่น อัตราการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการประเมินน่าพอใจ

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา (School educational management system : school EMS) หมายถึง ระบบซึ่งรวบรวมสารสนเทศต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยจัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม จัดเก็บ และใช้สารสนเทศตามความต้องการของหน่วยงาน ทั้งนี้ต้องมีการจัดอย่างเป็นระบบไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสาร หรือใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บก็ตาม

1.2 สารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาสถานศึกษา

สารสนเทศที่จำเป็นสำหรับสถานศึกษานั้น ควรพิจารณาจัดเก็บให้สอดคล้องกับลักษณะของมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด โดยทั่วไปแล้วนิยมพิจารณาตามการวิเคราะห์เชิงระบบ ซึ่งมีอยู่ 3 องค์ประกอบ คือ ด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต

กระบวนการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ ของสถานศึกษามีกระบวนการในการดำเนินงานดังนี้

1.2.1 กำหนดความต้องการร่วมกันระหว่างบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่ามีข้อมูลใดบ้างที่จำเป็นต้องใช้ในสถานศึกษา

1.2.2 วางแผนการเก็บข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูร่วมกันวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยระบุลักษณะของข้อมูล วิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล และแหล่งข้อมูล เป็นต้น

1.2.3 จัดหาและหรือสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล โดยคำนึงถึงความถูกต้องเป็นปัจจุบันของข้อมูล

1.2.4 วิเคราะห์ข้อมูลและเก็บรักษาข้อมูลที่จัดเก็บมา โดยจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ใช้ได้สะดวก และนำไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

1.2.5 ปรับปรุงและพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

1.3 การนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ เมื่อสถานศึกษาได้พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางครอบคลุมทั้งทางด้านการบริหาร จัดการศึกษา จัดการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองดังนี้

1.3.1 ด้านสถานศึกษา

1. พัฒนาผู้เรียน สามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการเรียน ตลอดจนการสำรวจความสนใจ ตรวจสอบความรู้พื้นฐานของตนเอง จัดแผนการเรียนรู้และร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2. พัฒนาผู้สอน สามารถใช้ข้อมูลและสารสนเทศในการวางแผนการจัดเรียนรู้ ตลอดจนการสำรวจความสนใจ ตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จัดแผนการเรียนรู้และร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3. พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สามารถใช้ข้อมูล และสารสนเทศ สำหรับการกำหนดนโยบายวางแผนปฏิบัติงาน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก นิเทศ และติดตามประเมินผล และสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา

1.3.2 ผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองและชุมชน สามารถใช้ข้อมูล และสารสนเทศสำหรับการร่วมจัดทำหลักสูตร ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1.3.3 หน่วยงานจัดการศึกษาในพื้นที่

หน่วยงานจัดการศึกษาในพื้นที่สามารถนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้เพื่อตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้เกิดมีการพัฒนา คุณภาพการศึกษา โดยการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การประเมินภายใน และการส่งเสริมจุดเด่นและปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยของสถานศึกษา

1.3.4 องค์กรภายนอก

องค์กรภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (สมศ.) สามารถนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการศึกษาคุณภาพของโรงเรียนพร้อมทั้งขึ้นยันผลการดำเนินงานของ โรงเรียน เพื่อนำข้อมูลเสนอแนะต่อโรงเรียน ในการพัฒนา คุณภาพการศึกษ เสนอผลต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อนิเทศ ติดตาม และ ช่วยเหลือ การดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพของ โรงเรียนต่อไป

2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษา เป็นสภาพที่พึงประสงค์ หรือสภาพที่พึงปรารถนาจะ เกิดขึ้นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพซึ่งแสดงได้โดยประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการ พัฒนาผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในปัจจุบันนี้มาตรฐาน โรงเรียนยังถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมาย หลักของระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาด้วย หากเราพิจารณาในเชิงระบบแล้วจะเห็น ได้ว่าเราสามารถกำหนดมาตรฐาน ได้ทุกองค์ประกอบของระบบ นั่นคือ มาตรฐานด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตที่ผู้บริหารและครูจะต้องใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ ตามเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป

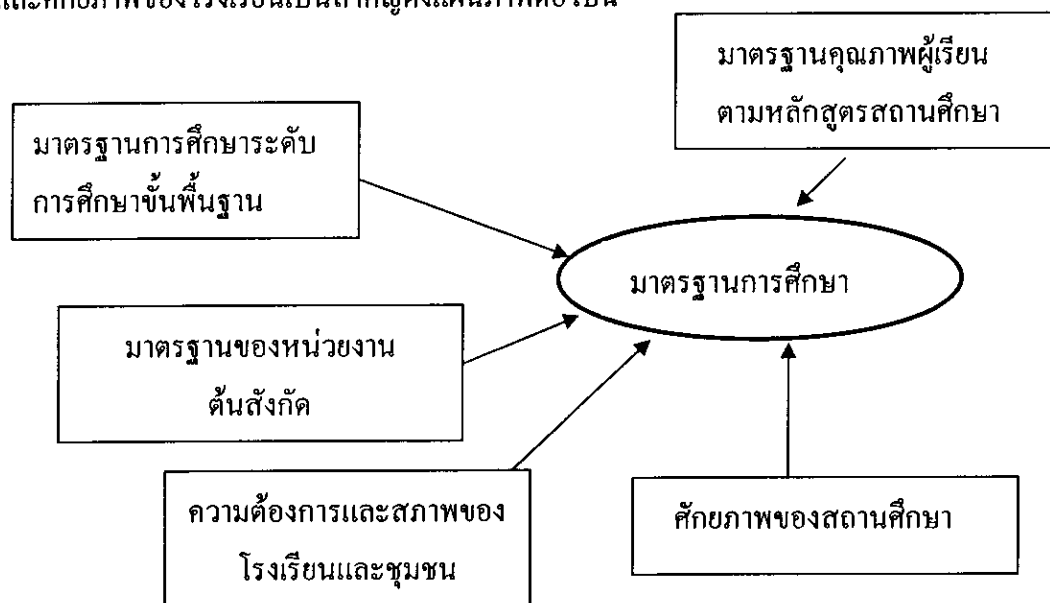
มาตรฐานด้านปัจจัยจะเกี่ยวข้องกับบุคลากรและงบประมาณ ทั้งในด้าน ความเพียงพอ และคุณภาพ รวมทั้งการจัดการด้วย ส่วนมาตรฐานด้านกระบวนการจะประกอบด้วย การบริหาร และการจัดการเรียนการสอน สำหรับมาตรฐานด้านผลผลิตจะมุ่งเน้นที่คุณภาพของ ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในส่วนของการกำหนดมาตรฐานในระดับสถานศึกษานั้น ผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาควรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานระดับ สถานศึกษาเพื่อให้ได้ มาตรฐานที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชน และท้องถิ่นนั้นๆ เมื่อกำหนดมาตรฐานเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องมีการกำหนดตัวบ่งชี้หรือ ตัวชี้วัดและเกณฑ์ไว้แปลผลและตัดสินการผ่านมาตรฐาน หรือบอกว่ามีมาตรฐานในระดับ คุณภาพใด

มาตรฐานและตัวบ่งชี้เป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองต้องร่วมมือกัน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ สถานศึกษาจะต้องตอบตนเองให้ได้ว่า บรรดากิจกรรมที่ตนเองจัดทั้งใน ห้องเรียนและนอกห้องเรียนนั้น มีกิจกรรมใดบ้างที่จะทำให้ตัวบ่งชี้และมาตรฐานใดบรรลุผล มีตัวบ่งชี้และมาตรฐานใดบ้างที่ยังไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่มาช่วยผลักดันให้เกิดขึ้น

มาตรฐานการศึกษาเป็นกุญแจที่สำคัญและเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัด การศึกษา ถ้ามาตรฐานการศึกษาดำ คุณภาพผู้เรียนต่ำ ย่อมส่งผลต่อสถานภาพของครูและ ผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ ตามไปด้วย

ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจึงต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาอาจทำการวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์มาจากมาตรฐานการศึกษาจากหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานสาระ การเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัด และมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสถานศึกษาจะทำการพัฒนามาตรฐานขึ้นใหม่ของตนเองก็ได้ โดยมุ่งเน้นให้มาตรฐานของสถานศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพของ โรงเรียนและชุมชน และศักยภาพของโรงเรียนเป็นสำคัญดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 15

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เมื่อโรงเรียนมีมาตรฐานระดับสถานศึกษาแล้ว โรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ความสำเร็จของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพศึกษานั้น บุคลากรในโรงเรียนควรตั้งคำถามถามตนเองในเรื่องต่อไปนี้

1. สถานภาพของโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง
2. เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมีอะไรบ้าง
3. วิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มีอะไรบ้าง
4. อะไรเป็นตัวบ่งชี้ว่าโรงเรียนประสบความสำเร็จ
5. กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน คือ เตรียมการ จัดทำแผน และนำไปสู่การปฏิบัติ

1. การเตรียมการ

การเตรียมการของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพศึกษานั้นมีกิจกรรมสำคัญที่ควรดำเนินการมีดังต่อไปนี้

Rajabhat Mahasarakham University

1.1 การสร้างความเข้าใจ

ก่อนดำเนินการในเรื่องนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนทุกฝ่าย โดยเฉพาะต้องให้เข้าใจว่าแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาคืออะไร ใครจะได้รับประโยชน์จากแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาบ้าง เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติตามภารกิจจนบรรลุความคาดหวัง (วิสัยทัศน์) ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กลุ่มบุคคลที่ควรทำความเข้าใจควรเป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากโรงเรียน ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา สถานประกอบการหรือหน่วยงานที่จะรับนักเรียน ที่จบการศึกษาเข้าทำงานโรงเรียนที่รับนักเรียนเข้าเรียนต่อ องค์กรท้องถิ่น และบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน

การสร้างความเข้าใจสามารถดำเนินการได้ในหลายลักษณะต่อไปนี้

- ความคิดเห็น
1. ประชุมสมาชิกทั้งหมดทำความเข้าใจและรับฟัง
 2. ประชุมกลุ่มเป้าหมายย่อย ๆ แต่ละกลุ่มแล้วนำความคิดเห็นของทุกกลุ่มมาสังเคราะห์
 3. จัดเอกสารชี้แจง
 4. ชี้แจงผ่านนักเรียนทำความเข้าใจกับผู้ปกครองอีก
- ทางหนึ่ง
5. ออกพบปะบุคคลกลุ่มเป้าหมายตามโอกาสอันควรเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ

1.2 แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มเป้าหมายได้อาสาเข้ามาดำเนินการ แต่เนื่องจากผู้อาสาสมัครเหล่านี้อาจไม่มีความสามารถเฉพาะในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงควรเลือกตัวแทนจากกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้ครบทุกกลุ่มหรือให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เข้ามามีส่วนหนึ่งอย่างใดก็ตาม สถานศึกษาควรพิจารณาจำนวนของคณะทำงานอยู่บนพื้นฐานด้านขนาดของโรงเรียน และประสิทธิภาพของการดำเนินงาน นอกจากนี้เพื่อให้สามารถจัดทำแผนได้อย่างราบรื่น คณะจัดทำควรเป็นผู้ที่มีทักษะในด้านการจัดองค์กรเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้ทำงานได้ประสบความสำเร็จ และเป็นตัวแทนหลักของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน

2. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการสร้างระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนจะบรรลุผลสำเร็จ ปัจจัยหลักประการหนึ่งก็คือ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนที่ครอบคลุมส่วนต่าง ๆ ของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งกระบวนการการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษามี 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การศึกษาสภาพของโรงเรียน การกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียน และการกำหนดยุทธศาสตร์ของการดำเนินงาน

2.1 การศึกษาสภาพของโรงเรียน

กิจกรรมสำคัญเริ่มแรกของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การศึกษาสภาพของโรงเรียน เพื่อให้เราทราบถึงสภาพของโรงเรียนว่า

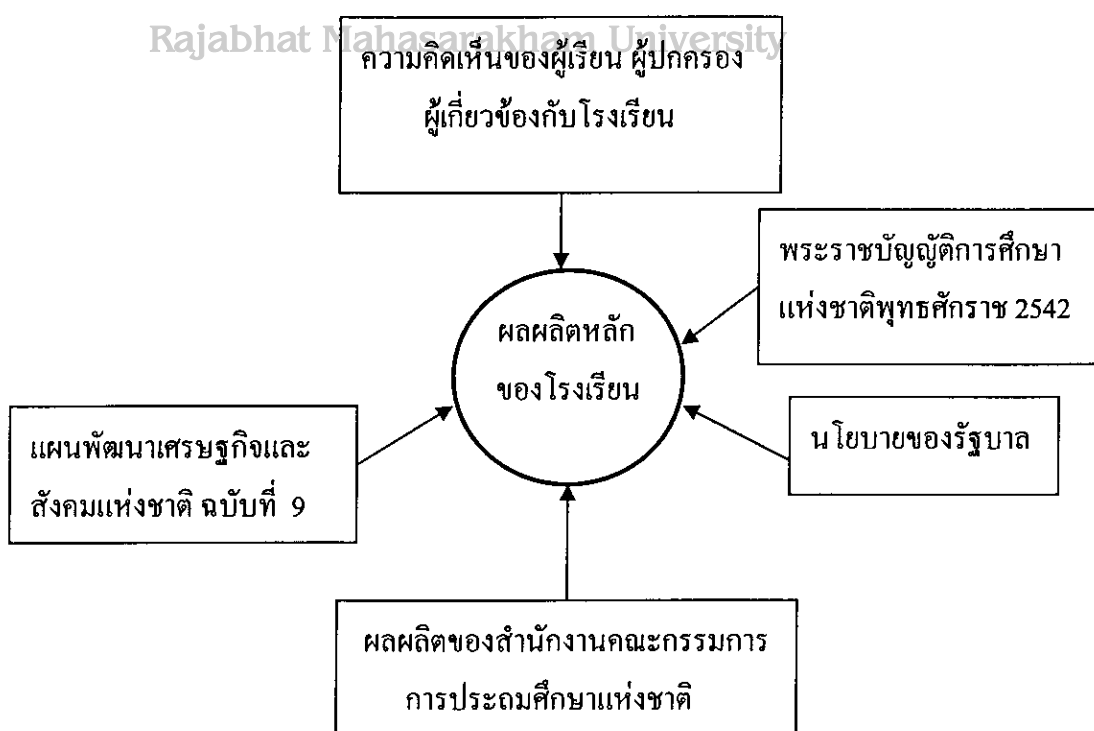
เป็นอย่างไร คณะผู้จัดทำแผนควร จะได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน ของโรงเรียน เพราะผลที่ได้จะทำให้เราทราบว่า ณ เวลานี้โรงเรียนเป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรค จุดเด่น และจุดด้อยอะไรบ้าง เพื่อที่เราจะได้นำข้อมูลทั้งหมดไปกำหนดสภาพที่ คาดหวัง หรือทิศทางการพัฒนาโรงเรียนต่อไป ประเด็นของการศึกษาสภาพของโรงเรียนควรดำเนินการ ได้แก่ การวิเคราะห์ภารกิจและผลผลิต หลักการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของโรงเรียน และการประเมินสภาพของโรงเรียน

2.1.1 การวิเคราะห์ภารกิจและผลผลิตหลัก

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีภารกิจหลักที่สำคัญในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชากรได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ดังนั้นโรงเรียน จึงต้องตระหนักถึงภารกิจผลผลิตหลักที่สำคัญนี้เป็นเบื้องต้นซึ่งการวิเคราะห์ภารกิจและผลผลิตหลักนี้โรงเรียนสามารถวิเคราะห์ได้จากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

แผนภูมิที่ 2 แหล่งข้อมูลของผลผลิตหลักของโรงเรียน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 18

2.1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียน

เมื่อโรงเรียนวิเคราะห์ภารกิจหลักเสร็จเรียบร้อยแล้ว กิจกรรมสำคัญต่อไปที่โรงเรียนควรปฏิบัติคือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียน การดำเนินการกิจกรรมนี้จะทำให้โรงเรียนทราบว่าตนเองเป็นอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของโรงเรียน และโรงเรียนควรจะพัฒนาไปในทิศทางใด วิธีการที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ก็คือ เทคนิคการวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กร (Strength Weakness Opportunity Threats : SWOT)

สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งสถานศึกษาอาจจะควบคุมได้หรือไม่ได้ ประกอบด้วยปัจจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านสังคม และวัฒนธรรม (Socio-Culture Factors) ได้แก่ จำนวนประชากร ระบบการศึกษา ค่านิยม ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี แนวโน้มทางสังคม การสื่อสารอาชีพ และปัญหาทางสังคม

2) ด้านเทคโนโลยี (Technological Factors) ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการผลิตเครื่องจักรกลต่าง ๆ เทคโนโลยีสารสนเทศ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

3) ด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ภาวะทางการเงินการว่างงาน อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ยการลงทุนต่าง ๆ เป็นต้น

4) ด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Factors) ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 นโยบายรัฐบาล นโยบายหน่วยงานต้นสังกัด ระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ และการแทรกแซงทางการเมือง เป็นต้น

ปัจจัยทั้ง 4 ประการนี้จะมีอิทธิพลต่อโรงเรียนมากน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภาพของโรงเรียนแต่ละแห่ง แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐนั้น ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยการเมืองและกฎหมายเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อโรงเรียน

มากกว่าด้านอื่น ๆ เนื่องจากโรงเรียนเหล่านี้เป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎหมาย รวมทั้งใช้นโยบายและเป้าหมายของรัฐบาลเป็นหลักในการดำเนินงาน

ในส่วนของสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อโรงเรียน และโรงเรียนสามารถควบคุมได้ ประกอบด้วย

1. โครงสร้างและนโยบายของโรงเรียน ได้แก่ โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน นโยบายของโรงเรียน เป็นต้น
2. ผลผลิตและการบริการ ได้แก่ ประสิทธิภาพการให้บริการทางการศึกษา คุณภาพการให้บริการของการศึกษา และคุณภาพของผู้เรียน เป็นต้น
3. บุคลากร ได้แก่ ปริมาณและคุณภาพของบุคลากรในโรงเรียน
4. ประสิทธิภาพทางการเงิน ได้แก่ ความเพียงพอ ความคล่องตัวในการเบิกจ่ายเงินประสิทธิภาพของการใช้เงิน การระดมทรัพยากร และการใช้ทรัพยากรของโรงเรียน เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยากร ได้แก่ ความเพียงพอและคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในโรงเรียน เป็นต้น

6. การบริหารจัดการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียน การมอบอำนาจการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการของโรงเรียนและการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ปัจจัยทั้ง 6 ประการ จะอิทธิพลต่อโรงเรียนแตกต่างกันไป โดยที่ปัจจัยด้านผลผลิตและบริการเป็นปัจจัยที่โรงเรียนควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก อย่างไรก็ตาม ถ้าหากคณะผู้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน ข้างต้นยังไม่ครอบคลุมโรงเรียนก็สามารถทำการวิเคราะห์เพิ่มเติม ได้อีก

2.1.3 การประเมินสภาพของโรงเรียน

หลังจากที่คณะผู้จัดทำแผนได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียนเรียบร้อยแล้ว ต่อไปก็เป็นการนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้นั้นมาสรุปเป็นสภาพของสถานศึกษาเพื่อบ่งบอกทิศทางของโรงเรียนต่อไป

2.2 การกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียน

หลังจากที่โรงเรียนทำการประเมินสถานภาพของตนเองแล้ว โรงเรียนควรกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียนให้ชัดเจน โดยนำสถานภาพของโรงเรียนมาเป็น ตัวกำหนดทิศทางด้วย การกำหนดงานของโรงเรียน ประกอบด้วย การกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ ผลลัพธ์ และ ผลผลิตหลัก

2.2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์เป็นสภาพที่พึงปรารถนาในอนาคต เป็นการสร้าง ภาพอนาคตหรือการมองอนาคต (กรมวิชาการ, 2542 : 44) ดังนั้นวิสัยทัศน์ของโรงเรียน จึงเป็น ภาพความสำเร็จของโรงเรียนในอนาคตที่เราประสงค์ หรือต้องการให้ผู้อื่นกล่าวถึงโรงเรียน ของเราว่าเป็นอย่างไรทั้งนี้วิสัยทัศน์ ควรเป็นสภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐาน ของสภาพความเป็นจริงตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในท้องถิ่น ชุมชนของตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า วิสัยทัศน์จะต้องกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและชุมชนนั้น ๆ เป็นการกำหนด ภาพอนาคตจากการระดมพลังสมองการแสดงความคิดเห็นและผ่านการพิจารณากลั่นกรองจนมี ความเห็นร่วมกันจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยที่สาระของวิสัยทัศน์ต้องเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ มี เหตุผลทำท่ายสามารถ บ่งบอกภารกิจที่ชัดเจน และเป็นเหมือนแผนที่ที่คอยชี้ทิศทางที่ โรงเรียน จะก้าวไปในอนาคต สาระของวิสัยทัศน์ควรสะท้อนเรื่องของค่านิยมหรือความเชื่อ ในหลักการสำคัญทางการศึกษาร่วมกัน สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติมีการกำหนดมาตรฐานความเป็นเลิศ และที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งคือ ต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน

2.2.2 กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์

การสร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ควรดำเนินการดังนี้

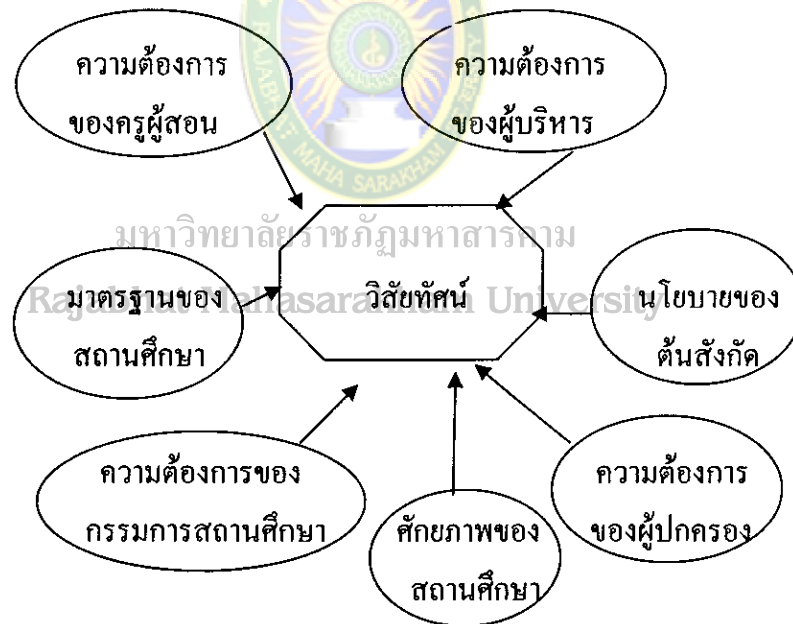
1) วิเคราะห์ความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ผู้เรียน คณะครู ผู้บริหาร โรงเรียนและชุมชน มาตรฐานของโรงเรียน นโยบายของหน่วยงาน ในสังกัด นโยบายของโรงเรียนและศักยภาพของโรงเรียนเอง และสังเคราะห์เป็นข้อมูลเพื่อ ประกอบการพิจารณา

2) พิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้แก่ ข้อมูลที่ โรงเรียนได้นำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียนนั่นเอง

3) พิจารณาคำเนิงานในปัจจุบัน ได้แก่การวิเคราะห์บทบาทของโรงเรียนในปัจจุบันและนำผลการประเมินสถานภาพของโรงเรียนมาพิจารณา ร่วมกัน

4) กำหนดภาพอนาคตของโรงเรียน ได้แก่ การนำข้อมูลจาก ข้อ 1 และข้อ 2 มาพิจารณาประกอบกัน พร้อมกับกำหนดเป็นภาพอนาคตของโรงเรียนที่ควรจะเป็น

เขียนวิสัยทัศน์ โดยการนำข้อมูลภาพอนาคตมาเขียนเป็นวิสัยทัศน์ องค์ประกอบที่ควรนำมาพิจารณาในการเขียนวิสัยทัศน์สามารถแสดงได้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

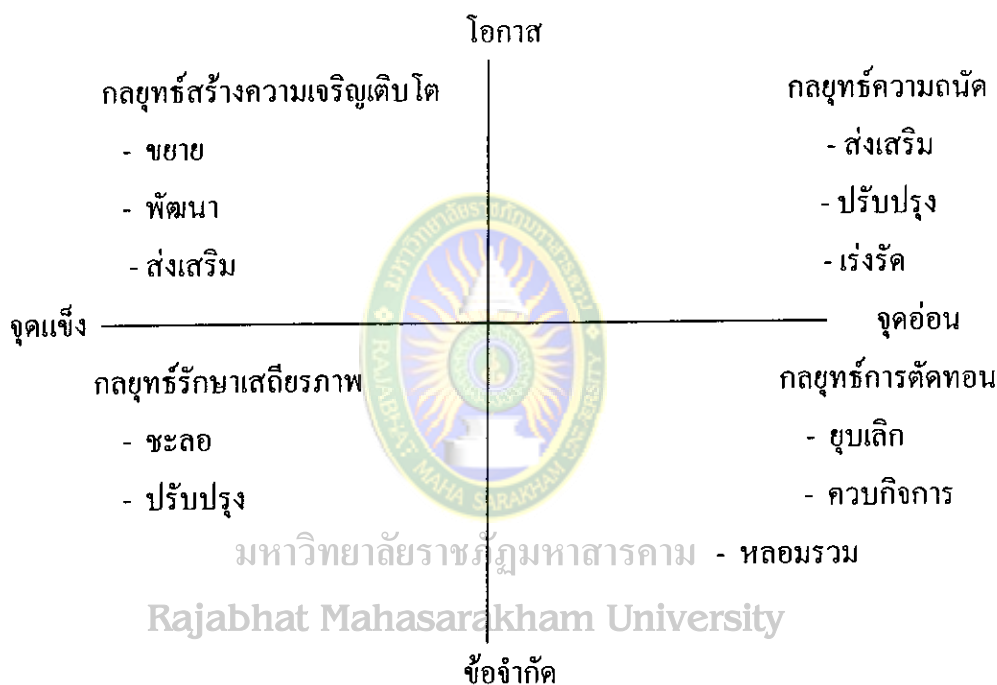
แผนภูมิที่ 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 26

2.3 การกำหนดยุทธศาสตร์ของการดำเนินงาน

ทิศทางของการดำเนินงานที่กล่าวมานั้นเป็นกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ ของการดำเนินงาน ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากร ทั้งหลายจะต้องนำกลยุทธ์ดังกล่าวมาแปลงให้เกิดงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่จะทำให้เห็นภาพรายละเอียดมากยิ่งขึ้นทั้งสภาพความสำเร็จ กิจกรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและงบประมาณที่ใช้

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของทิศทางการดำเนินงานจากการใช้เทคนิค SWOT วิเคราะห์มาดังกล่าวข้างต้น เราสามารถจำแนกลักษณะของกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ออกเป็น 4 ประเภท ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4 บริเวณแสดงสภาพของโรงเรียนประเภทต่าง ๆ ตามข้อมูลด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด

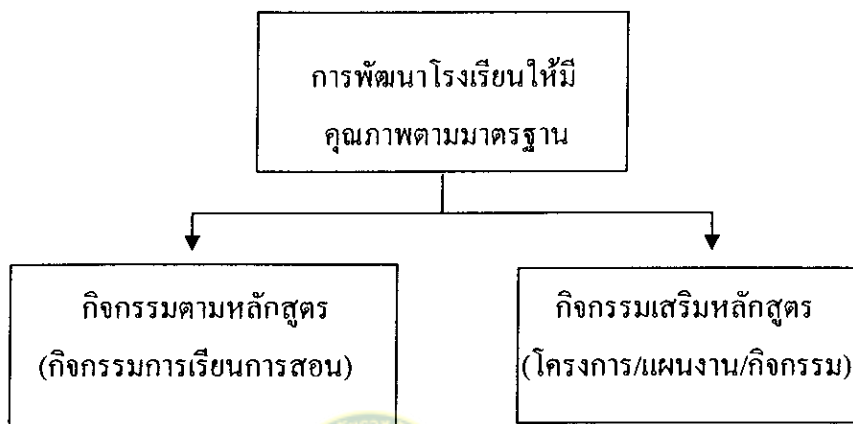
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 27

1. กลยุทธ์สร้างความเจริญเติบโต เป็นกลยุทธ์ที่เอื้อและแข็ง โดยขยายกิจการและดำเนินงานเพิ่มเติมขึ้น
2. กลยุทธ์ความถนัด เป็นกลยุทธ์ที่เอื้อแต่อ่อน โดยเลือกดำเนินงานเฉพาะที่มีความรู้ความชำนาญ
3. กลยุทธ์รักษาเสถียรภาพ เป็นกลยุทธ์ที่ไม่เอื้อแต่แข็ง โดยเลือกดำเนินงานที่กำลังดำเนินอยู่ไม่ขยายไปดำเนินงานอื่น
4. กลยุทธ์การตัดทอน เป็นกลยุทธ์ที่ไม่เอื้อและอ่อน โดยการทบทวนภารกิจในส่วนที่ทำประโยชน์ได้ อาจต้องถ่ายโอนให้ผู้อื่นดำเนินการแทน

การเขียนกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์

1. ต้องปฏิบัติได้ มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ความเหมาะสม โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ใช้กระบวนการเรียนการสอนต้องมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎี หรือหลักวิชาการที่ถูกต้องและมีผลการวิจัยเชิงประจักษ์สนับสนุน
2. ต้องบอกระยะเวลา งบประมาณและการพัฒนาบุคลากรที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย
3. มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ หน่วยงานต้นสังกัดและพื้นที่
4. มีเป้าหมายการพัฒนารองรับ ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการกำหนดกิจกรรมการดำเนินการให้บรรลุผลต่อไปได้

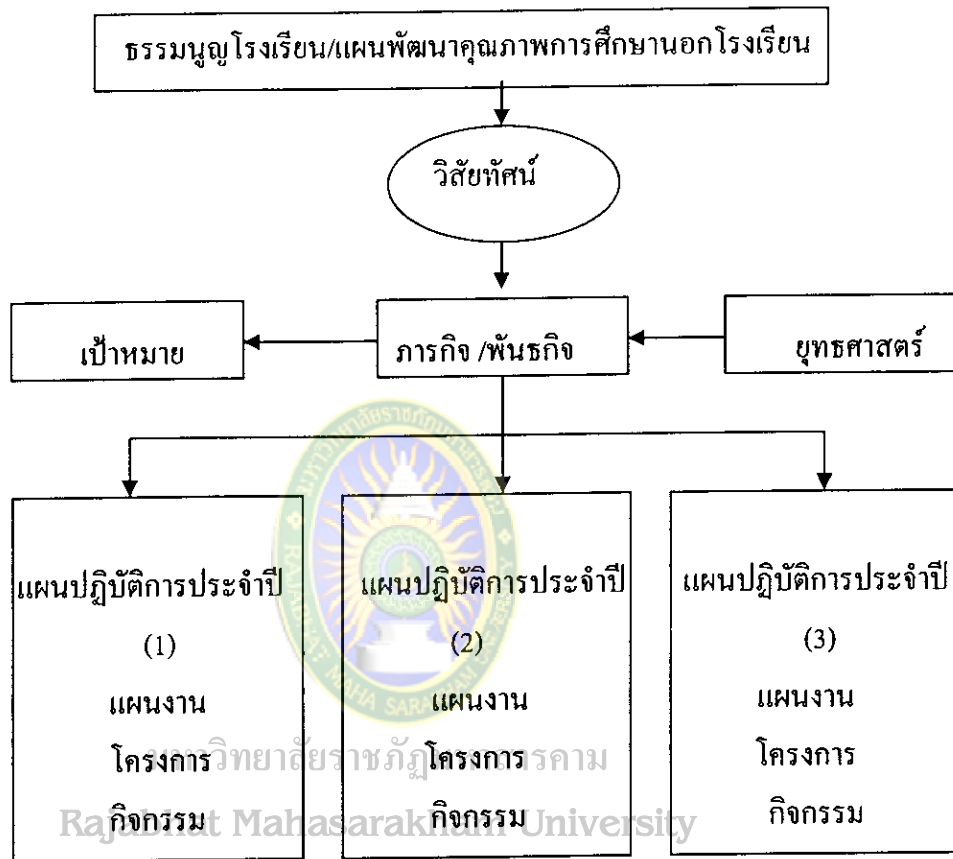
การเขียนกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ของแต่ละโรงเรียน จะมีความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากลักษณะเฉพาะของแต่ละโรงเรียน ซึ่งกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่เขียนมานี้อาจจะไม่เหมาะสมกับโรงเรียนอื่นๆ ที่มีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่สามารถนำมาใช้ได้ ทั้งนี้การที่แต่ละโรงเรียนมีกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันก็จะส่งผลให้ผลลัพธ์และผลผลิตหลักที่เกี่ยวกับ ตัวผู้เรียนของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันด้วย จะเห็นว่าหลังจากโรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์หรือความคาดหวังแล้วจึงร่วมกันกำหนดสิ่งที่โรงเรียนต้องกระทำ เพื่อให้เกิดผลตามวิสัยทัศน์หรือความคาดหวังที่ร่วมกันตั้งไว้ ซึ่งได้แก่ภารกิจ/พันธกิจของโรงเรียนนั่นเอง ทั้งนี้ในแต่ละภารกิจนั้นจำเป็นต้องมีเป้าหมายปลายทางในการพัฒนา และมีการกำหนดเทคนิค/วิธีการที่จะทำให้ภารกิจบรรลุเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ กลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของโรงเรียนนั่นเอง หลังจากนั้นโรงเรียนจะต้องกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานของโรงเรียนหรือเป้าหมายในแต่ละภารกิจ โดยโรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาได้ใน 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามปกติ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่โรงเรียนกำหนดเพิ่มขึ้นมากนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนปกติดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 5 การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2545 : 29

นอกจากนี้ในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่โรงเรียนที่ดำเนินการในแต่ละปีตามที่ได้อ้างอิงไว้ แล้วจึงนำสิ่งเหล่านี้มารวบรวมเป็นแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาวอันได้แก่ ธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนหลังจากนั้นจึงจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการในแต่ละปี มาจัดทำเป็นแผนพัฒนาคุณภาพในระยะสั้นที่เรียกว่า แผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระยะยาวและระยะสั้นนั้น จะต้องมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ร่วมรับทราบและรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั่นเอง สิ่งต่างๆ เหล่านี้เราสามารถนำมาเขียนความสัมพันธ์ในลักษณะของแผนภูมิได้ดังนี้

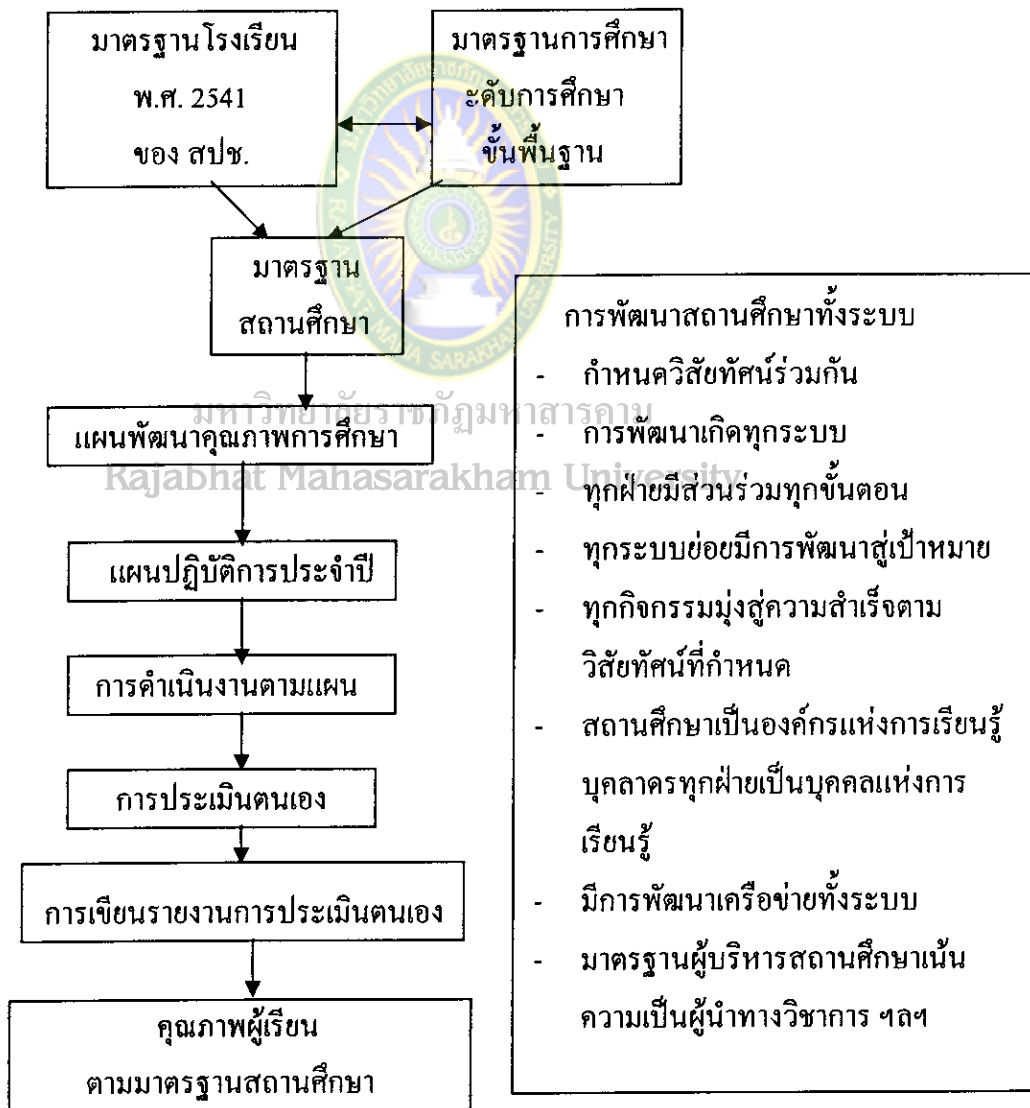

แผนภูมิที่ 6 ความสัมพันธ์ของวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ภารกิจ ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการประจำปี

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 30

การกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมในแต่ละภารกิจ/ปีนั้น โรงเรียนต้องคำนึงถึงความสำคัญหรือความจำเป็นเร่งด่วน รวมทั้งพิจารณาว่าสามารถตอบสนองวิสัยทัศน์หรือภารกิจ/พันธกิจได้หรือไม่ โรงเรียนต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมอาจกำหนดเป็นแผนระยะสั้นหรือต่อเนื่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถตอบสนองเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ดีหรือไม่เพียงไร ที่สำคัญควรให้ครอบคลุม วิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย และจุดเน้นของโรงเรียนที่กำหนดไว้ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเหล่านี้ไม่ควรกำหนดให้มากเกินไปจนไม่สามารถปฏิบัติได้จริง แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเดียว ถ้าสามารถตอบสนองได้หลาย ๆ ภารกิจหรือเป้าหมาย ก็จะเป็นการดีและที่สำคัญโรงเรียนควรคำนึงถึงศักยภาพของตนเองด้วย ไม่ว่าจะเป็น

ด้านบุคลากรในโรงเรียน ทรัพยากร งบประมาณ และสภาพทั่วไปของโรงเรียน กล่าวโดยสรุป การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นเปรียบเสมือนกับการนำมาตราฐานสู่โรงเรียนและห้องเรียนดังนั้น ผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย จะต้องมีส่วนร่วมกันในการวางแผนกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายภารกิจยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาโรงเรียนร่วมกันให้ได้มาซึ่งแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่มีความชัดเจนซึ่งสามารถสรุปได้ดังแผนภูมิ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 7 แผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 31

3. นำไปสู่การปฏิบัติ

เมื่อโรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้วจะต้องมีการปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล ทั้งนี้โรงเรียนควรมีการกำหนดแนวทางในการนำแผนสู่การปฏิบัติให้ชัดเจน ดังนี้

3.1 ความตระหนักต่อหน้าที่ในการปฏิบัติตามแผน ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะได้มีการประชาสัมพันธ์ให้นักลกรทุกฝ่ายในโรงเรียนได้รับทราบถึงการจัดทำแผนและร่วมกันขกร่างแผนตลอดจนวิพากษ์วิจารณ์รายละเอียดของแผนแล้วก็ตาม โรงเรียนก็ควรย้ำเตือนถึงประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งควรนำร่างแผนฉบับที่จะใช้จริงให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อให้แผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2 แต่งตั้งและมอบหมายความรับผิดชอบ นอกจากโรงเรียนจะมีคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่กำหนดแนวทาง กำกับติดตาม ตรวจสอบ และทบทวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแล้ว โรงเรียนควรมีการมอบหมายหรือส่งมอบแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับผู้ปฏิบัติ เพื่อที่ผู้ปฏิบัติจะได้รับทราบหน้าที่และขอบข่ายของภารกิจของตนที่ระบุไว้ในแผนอย่างเป็นทางการ

3.3 การศึกษารายละเอียดของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานุคลากรผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนจะต้องทำความเข้าใจรายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตั้งแต่ วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่โรงเรียนจะดำเนินการในแต่ละปีตามที่ได้วางแผนไว้ ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะดำเนินการอย่างไรภารกิจต่าง ๆ ที่ระบุอยู่ในแผนจะสำเร็จลุล่วงได้ตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ รวมทั้งการที่จะประเมินและเขียน รายงานผลการปฏิบัติงานในแต่ละระยะด้วย

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติตามสิ่งที่คิดไว้ ทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทของตนเองให้ดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารควรจะเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักลกรทุกคน/ทุกฝ่ายปฏิบัติงานอย่างมีความสุข โดย

1. จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2. ดูแล กำกับ ติดตาม และนิเทศงานของบุคลากรทุกคน/ทุกฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้

สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการดำเนินงานก็คือ ในระหว่างที่มีการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้นั้น อาจไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่นแผนที่ กำหนดไว้ไม่รัดกุม ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป บุคลากรในสถานศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนก็จะไม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานหรือบางครั้งบุคลากรดังกล่าวไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตน ขาดความตระหนักในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด นอกจากนี้อาจจะมีภารกิจอื่นเข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติงานจนทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนที่กำหนดไว้

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

เมื่อโรงเรียนดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่งแล้ว มีความจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพ เพื่อนำผลที่ได้มาพิจารณา ช่วยเหลือส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาดำเนินการได้ 2 ลักษณะคือ

5.1 ภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการประเมินตนเองของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาของโรงเรียน หลังจากดำเนินการแล้วควรนำผลมาใช้ในการปรับปรุงในส่วนที่เป็น จุดด้อย ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ก็ตาม

5.2 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นการตรวจสอบโดยคณะกรรมการจากภายนอกที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษา และให้ความเชื่อมั่นว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นไปตามเป้าหมายและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อดำเนินการตรวจสอบแล้วจะต้องจัดทำรายงานให้โรงเรียนทราบเพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน

เนื่องจากการตรวจสอบและทบทวนการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเองของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งแนวทางการประเมินตนเองของสถานศึกษามีขั้นตอนของการดำเนินงานที่สำคัญ 6 ขั้นตอน คือ

1. สร้างความตระหนัก
2. เตรียมความพร้อม
3. วางแผนการประเมินตนเอง
4. ปฏิบัติตามแผน
5. เขียนรายงานการประเมิน
6. นำผลการประเมินไปใช้

สร้างความตระหนัก

การสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรในโรงเรียนทุกคน ให้เห็นความสำคัญ และความจำเป็นของการประเมินตนเองจะส่งผลต่อการพัฒนางานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จ การสร้างความตระหนักสามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

1. สำรวจการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินตนเองของบุคลากรทุกคนเกี่ยวกับการประเมินตนเองโดยใช้วิธีการที่เหมาะสม

- 1.1 โรงเรียนมีจำนวนบุคลากรมาก

- 1.2 สัมภาษณ์บุคคล สนทนากลุ่มสำหรับโรงเรียนที่มีบุคลากรน้อย

2. สร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยจัดการประชุมชี้แจงบุคลากรในโรงเรียนทุกคน โดยนำผลจากการสำรวจการรับรู้เรื่องการประเมินตนเองมาวางแผนสร้างความเข้าใจร่วมกัน เสริมสร้างความรู้ระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา และเน้นความร่วมมือของบุคลากรทุกคนทุกฝ่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของการประเมินตนเองของโรงเรียน

3. เสริมสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินตนเองโดยให้บุคลากรในโรงเรียนทุกคนทดลองประเมินตนเอง หรือประเมินกลุ่มงานตามภารกิจของตนเองเกี่ยวกับคุณภาพของงาน/ผลผลิต/กระบวนการ/วิธีการทำงานการใช้เวลา งบประมาณ และทรัพยากรในการทำงาน

เมื่อประเมินแล้ว ให้นำเสนอผลการประเมินและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น ผลการประเมินตนเอง ความถูกต้องสมบูรณ์ทางการประเมิน เกณฑ์การประเมินแนวทางการนำผลการประเมินไปใช้

เตรียมความพร้อม

การเตรียมความพร้อม ควรดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของบุคลากร เพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ

ได้แก่ ประสบการณ์ความรู้ ความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการ กำหนดรูปแบบและวิธีการพัฒนาบุคลากร

2. กำหนดรูปแบบและวิธีการเสริมสร้างความรู้ให้แก่บุคลากรในโรงเรียน เรื่องการประเมินตนเอง โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น

2.1 จัดการประชุมอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ

2.2 จัดเอกสารให้ศึกษา

2.3 การศึกษาดูงาน

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภารกิจของโรงเรียนกับมาตรฐานการศึกษาและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วางแผนการประเมินตนเอง

1. กำหนดกรอบการประเมินตนเอง โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป นโยบายของโรงเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี การจัดสรรทรัพยากร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จุดเด่นและจุดด้อยของโรงเรียน

1.2 ทำความเข้าใจกับบุคลากร ในสถานศึกษาให้เข้าใจเหตุผลและความจำเป็นในการประเมินตนเอง

1.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง ให้เป็นไปเพื่อการพัฒนา

2. กำหนดกระบวนการ/วิธีการประเมินตนเอง ในการประเมินตนเองนั้น โรงเรียนควรกำหนดแหล่งข้อมูล วิธีการเก็บเครื่องมือ ระบบการจัดเก็บข้อมูล รวมทั้งตัวบุคคล ผู้รับผิดชอบงานแต่ละด้าน

3. กำหนดเกณฑ์ในการประเมินตนเอง เกณฑ์ที่จะใช้ในการประเมินตนเองแต่ ละมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ที่กำหนดในการประเมินนั้น โรงเรียนควรร่วมกันกำหนดเกณฑ์การ ประเมินตนเองว่าระดับที่พึงพอใจของแต่ละรายการอยู่ในระดับใด เมื่อกำหนดเกณฑ์การ ประเมินตนเองเสร็จแล้ว โรงเรียนต้องแจ้งเกณฑ์การประเมินตนเองให้บุคลากรและผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องทราบ

4. การกำหนดผู้ประเมินและบทบาทหน้าที่ โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการ ประเมินตนเองเพื่อทำหน้าที่ดูแล ติดตาม ตรวจสอบการประเมินและผลการประเมิน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน/ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูวิชาการ กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชนและ นักเรียนทั้งนี้อาจมีการแต่งตั้งอนุกรรมการ/คณะทำงานประเมินตนเอง เพื่อทำหน้าที่ประเมิน

ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่ายเช่นกัน จำนวนของคณะกรรมการ/อนุกรรมการ/คณะทำงาน ประเมินขึ้นอยู่กับขนาดและความพร้อมของโรงเรียน

5. การกำหนดระยะเวลาและแผนติดตามกำกับ การประเมินตนเองเป็น กระบวนการที่กระทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบและมีขั้นตอนในการวางแผนการประเมินตนเอง การกำหนดระยะเวลาแผนกำกับติดตาม จะช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินการตามกิจกรรมให้ เป็นไปตามกรอบการประเมินที่กำหนดไว้

ปฏิบัติตามแผน (ดำเนินการประเมินตนเอง)

หลังจากที่โรงเรียนได้วางแผนการประเมินตนเองแล้ว ผู้ประเมินที่ได้รับ มอบหมายจะต้องสร้างเครื่องมือสำหรับการประเมินตนเองโดยกำหนดชนิดของเครื่องมือ โครงสร้างและรายการประเมินย่อยของเครื่องมือ ซึ่งเครื่องมือที่นิยมใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์แบบวัดเจตคติ แบบสำรวจรายการ แบบรายงานตนเอง แบบบันทึก ข้อมูล แบบจัดอันดับคุณภาพ เป็นต้นผู้ประเมินสามารถเลือกชนิดของเครื่องมือได้ตาม วัตถุประสงค์ โดยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือที่เป็นระบบ มีการตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการประเมิน ตามลำดับ

ในกระบวนการประเมินตนเองนี้ โรงเรียนจะต้องสร้างระบบการประเมินที่ โปร่งใส ยุติธรรม บุคลากรทุกคนเข้าใจขั้นตอน/วิธีการ ให้การยอมรับ ข้อมูลที่ได้จากการ ประเมินเป็นข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรง เชื่อถือได้ สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง

เขียนรายงานการประเมิน

เมื่อตรวจสอบผลการประเมินตนเองแล้ว โรงเรียนต้องสรุปและรายงานผลการ ประเมินให้คณะกรรมการ/อนุกรรมการ/คณะทำงานประเมินตนเอง ครูผู้สอน นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จุดเน้นของการเขียนรายงานและการเผยแพร่อยู่ที่การนำเสนอกระบวนการ ประเมินตนเองและผลการประเมินตนเองที่กระชับ เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ชัดเจน ตรงกับสภาพ ความเป็นจริงที่ต้องการสื่อความหมาย ซึ่งโดยทั่วไปจัดทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1. รายงานฉบับสมบูรณ์เป็นรายงานที่มีการนำเสนอผลการประเมินตนเองต่อ หน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนเก็บไว้พัฒนาตนเองเป็นรายงานที่มีข้อมูล ครบตามกระบวนการ แสดงผลการวิเคราะห์อย่างละเอียด

2. รายงานฉบับย่อ เป็นรายงานสำหรับนำเสนอต่อผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่นและสาธารณะ จัดทำโดยสรุปข้อมูลที่จำเป็นต้องนำเสนอ จากรายงานฉบับสมบูรณ์นำมาเขียนใหม่ให้ง่ายต่อความเข้าใจ อาจลดกระบวนการ ขั้นตอน สถิติ ข้อมูลการวิเคราะห์ ที่คู่เป็นเรื่องเข้าใจยากบ้าง แต่ยังเป็นข้อมูลเดียวกัน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

นำผลการประเมินไปใช้

1. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินตนเองของโรงเรียนเป็นสารสนเทศที่ดีที่สุดในการสะท้อนภาพความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจุดเด่นและจุดด้อยที่จะต้องปรับปรุง ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรนำผลการประเมินไปใช้ดังนี้

2. ศึกษาผลการประเมินตนเองทั้งจุดเด่น จุดด้อย ข้อค้นพบสำคัญ ๆ ที่คณะกรรมการประเมินตนเองเสนอแนะ กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญของผลการประเมินในภาพรวมของโรงเรียนให้เข้าใจชัดเจน ส่วนผู้ที่รับผิดชอบทั้ง 6 งาน ควรให้ความสำคัญของผลการประเมินในรายละเอียดของงานตามบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย

3. นำข้อค้นพบสำคัญ ๆ จากการประเมินมากำหนดแนวทางและเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพและแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานการแก้ปัญหาและหรือการพัฒนาให้ชัดเจนเป็นระบบสอดคล้องกันทั้งในภาพรวมและรายละเอียดของแต่ละงาน โดยผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดแผนการนิเทศ กำกับติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานของบุคลากรทุกฝ่ายไว้ด้วย

6. การประเมินคุณภาพการศึกษา

เมื่อโรงเรียนดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตั้งแต่การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือธรรมนูญสถานศึกษา การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การดำเนินการตามแผนการ ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา และทำการปรับปรุงแก้ไขและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแล้ว จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยการประเมินคุณภาพศึกษานั้นดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะ คือ

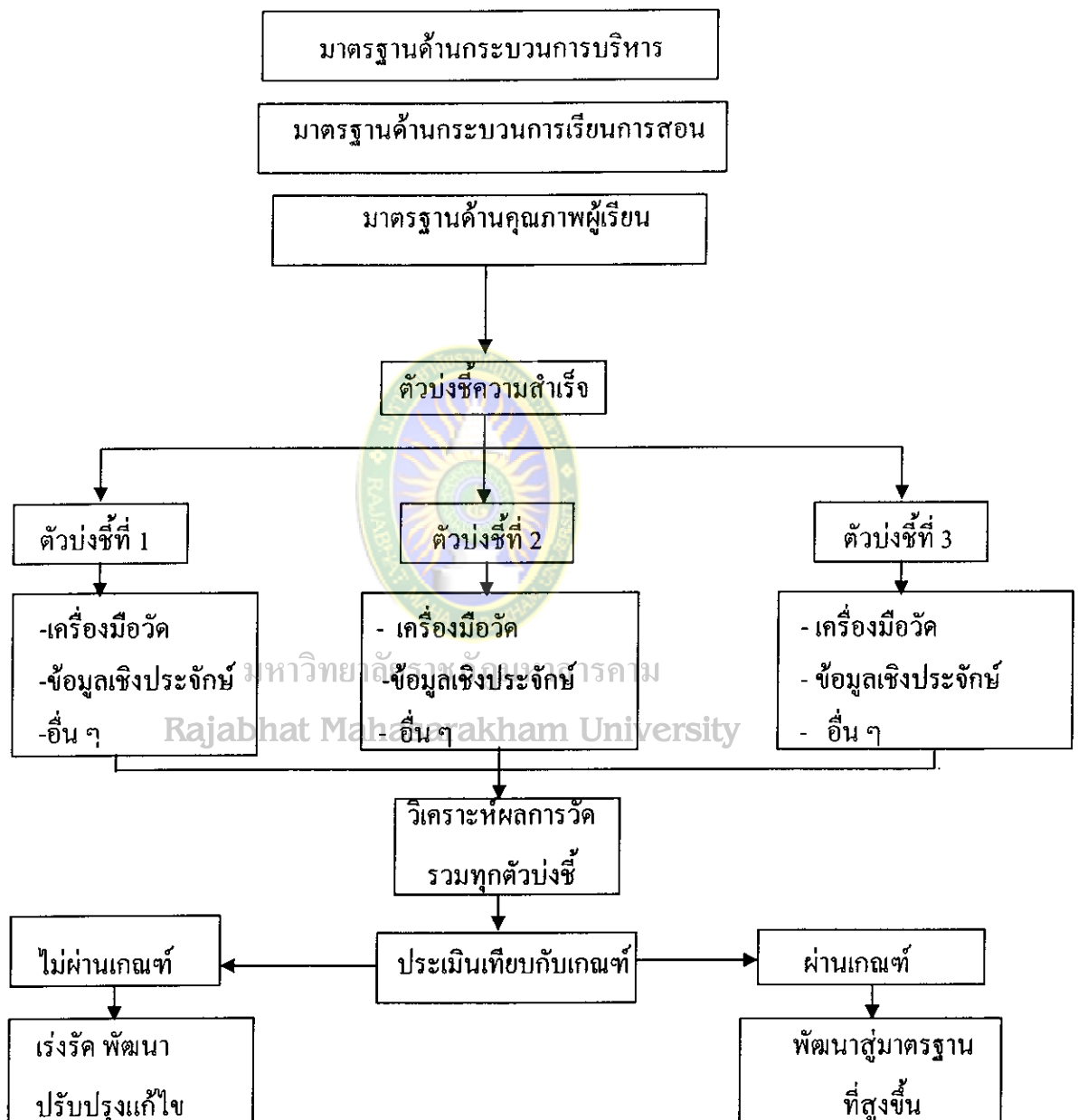
1. การประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียนตามสาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในทุกระดับช่วงชั้นของสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความสามารถในการอ่าน การคิด การวิเคราะห์ การเขียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยเครื่องมือประเมินที่

ได้มาตรฐานในขณะที่เดียวกันหน่วยงานต้นสังกัดจะดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกระดับชั้น ป. 3 ป.6 และม.3 ของทุกโรงเรียน เพื่อเทียบเคียงผลการประเมินกับเกณฑ์มาตรฐานกลาง และยกระดับคุณภาพสถานศึกษา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัย ที่ระบุว่า ให้สถานศึกษา จัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน (ข้อ 2.8) และนำหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน (ข้อ 2.9)

2. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษา โดยโรงเรียนต้องดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐานสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดในทุกมาตรฐานด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการศึกษา ดังแผนภูมิขั้นตอนของการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของโรงเรียนต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

แผนภูมิที่ 8 ขั้นตอนของการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2545 : 39

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนนับเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เราเรียกเอกสารนี้ว่า รายงานประจำปี

หรือ รายงานการประเมินตนเอง เอกสารรายงานดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนจะได้ทราบถึงผลการจัดการศึกษา และระดับคุณภาพของโรงเรียนแห่งนั้น ด้วยเหตุที่เป็นเอกสารสำคัญ จึงได้มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ว่าสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

วัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อรายงานจะเด่นและจุดด้อยของการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนเพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริม ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ เป็นไปตามมาตรฐานของสถานศึกษา เพื่อให้โรงเรียนหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในปีต่อไป

กลุ่มเป้าหมายของการรายงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 กลุ่มเป้าหมายที่จะต้องนำเสนอรายงานให้ทราบมีหลายกลุ่ม การกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนจะช่วยให้สะดวกและง่ายต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการติดตามสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ด้วย กลุ่มเป้าหมายที่จะนำเสนอรายงานมีดังนี้

ผู้เรียน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่โรงเรียนมุ่งหวังที่จะเผยแพร่ผลการประเมินด้านคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และรายกลุ่มสาระการเรียนรู้

ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา เป็นกลุ่มเป้าหมายที่โรงเรียนมุ่งหวังที่จะเผยแพร่ด้านผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าของงาน กิจกรรมสำคัญ ๆ ที่ครอบคลุมภารกิจที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อสถานศึกษาแก่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา

ครูและหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นกลุ่มเป้าหมายที่โรงเรียนมุ่งหวังที่จะเผยแพร่การดำเนินงานการจัดการศึกษาตามมาตรฐานและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

กำหนดรูปแบบของรายงาน

เนื่องจากการรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษานั้นเป็นการรายงานให้กลุ่มเป้าหมายทราบถึงสภาพและผลการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาจึง

จำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของการสื่อสารและรูปแบบของการรายงาน สุวิมล ว่องวานิช (สุวิมล ว่องวานิช. 2544 : 145) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำรายงานได้ดังนี้

1. รูปแบบการรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาให้พิจารณาตามที่โรงเรียนเห็นว่าเหมาะสม ไม่มีรูปแบบตายตัว แต่โรงเรียนควรออกแบบให้สอดคล้องกับรายงานผลการประเมินตนเองที่โรงเรียนจัดทำเพื่อเสนอหน่วยงานต้นสังกัดในแต่ละปี

2. รายงานผลการประเมินตนเองควรมีเนื้อหาโดยสังเขป อ่านเข้าใจง่าย กระชับ สามารถนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบ หรือนำเสนอรูป แผนภูมิ กราฟ ตารางตามที่เห็นว่าเหมาะสม

3. การขอรับการประเมินจากคณะกรรมการประเมินภายนอก ควรมีการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนในช่วง 5 ปีด้วย

4. สำหรับเอกสารอ้างอิงซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการรายงานผลการประเมินของสถานศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

4.1 ข้อมูลที่คิดว่ามีความสำคัญและจำเป็นต้องบรรจุในรายงานผลการประเมินตนเอง (ฉบับสมบูรณ์)

4.2 หลักฐานอ้างอิงที่คิดว่าที่คิดว่าสำคัญแต่ไม่สามารถจะบรรจุในรายงานผลการประเมินตนเอง สถานศึกษาอาจจัดทำเป็นเอกสารประกอบการอ่านรายงานผลการประเมินตนเอง

5. รายงานผลการประเมินตนเองที่ใช้ในโรงเรียน โรงเรียนสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม แต่สำหรับการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการประเมิน ภายนอกควรมีความยาวไม่เกิน 20-30 หน้า (ถ้าสามารถจัดทำได้)

องค์ประกอบของรายงาน

เนื่องจากรายงานการประเมินผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นเอกสารที่บ่งบอกถึงสถานศึกษา และผลการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้นองค์ประกอบของรายงานจึงควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลักต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน
2. สภาพการดำเนินงานของโรงเรียน
3. แนวทางการพัฒนาโรงเรียนในอนาคต

1. ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน
 - 1.1 ชื่อสถานศึกษา ที่ตั้งระดับ/ประเภทที่เปิดสอน สังกัดของโรงเรียน
 - 1.2 แผนที่แสดงเขตบริการ แผนที่ผังอาณาเขตติดต่อกับสถานที่สำคัญต่าง ๆ
 - 1.3 โครงสร้างการบริหารของโรงเรียน
 - 1.4 จำนวนครูและจำนวนนักเรียนปัจจุบัน
 - 1.5 คณะกรรมการสถานศึกษา
 - 1.6 คณะกรรมการนักเรียน
 - 1.7 งบประมาณ
 - 1.8 ขนาดประชากรในเขตพื้นที่บริการ ศาสนา อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ชุมชน ฯลฯ
2. สภาพการดำเนินงานของโรงเรียน เช่น
 - 2.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย เป้าหมาย มาตรการ แผนงาน/โครงการของโรงเรียน
 - 2.2 แนวคิดหลักหรือวิธีการที่โรงเรียนใช้ในการพัฒนาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
 - 2.3 ผลการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย เป้าหมาย มาตรการ แผนงาน/โครงการของโรงเรียน
 - 2.4 ผลการประเมินตามมาตรฐานสถานศึกษา
3. แนวทางการพัฒนาโรงเรียนในอนาคต เช่น
 - 3.1 สรุปผลการดำเนินงานตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่กำหนดไว้ในแต่ละปี
 - 3.2 จุดเด่น จุดด้อย ของ โรงเรียน
 - 3.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาในปีต่อไป

สิ่งที่ต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การรวบรวมข้อมูล

โรงเรียนควรดำเนินการรวบรวมข้อมูล ตามรูปแบบของการรายงานที่โรงเรียนกำหนด

การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

เป็นขั้นตอนที่โรงเรียนนำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลเพื่อนำเสนอเป็นสารสนเทศ โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติที่สอดคล้องกับลักษณะข้อมูล สภาพและผลการดำเนินงาน โดยพิจารณาลักษณะข้อมูล เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เป็นต้น

การนำเสนอข้อมูล

เป็นขั้นตอนที่โรงเรียนพิจารณาจัดทำรายงานให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการรายงาน ลักษณะของข้อมูล การวิเคราะห์และการแปลผลเพื่อเสนอผู้บริหารโรงเรียนก่อน เผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายต่อไป

การเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมาย

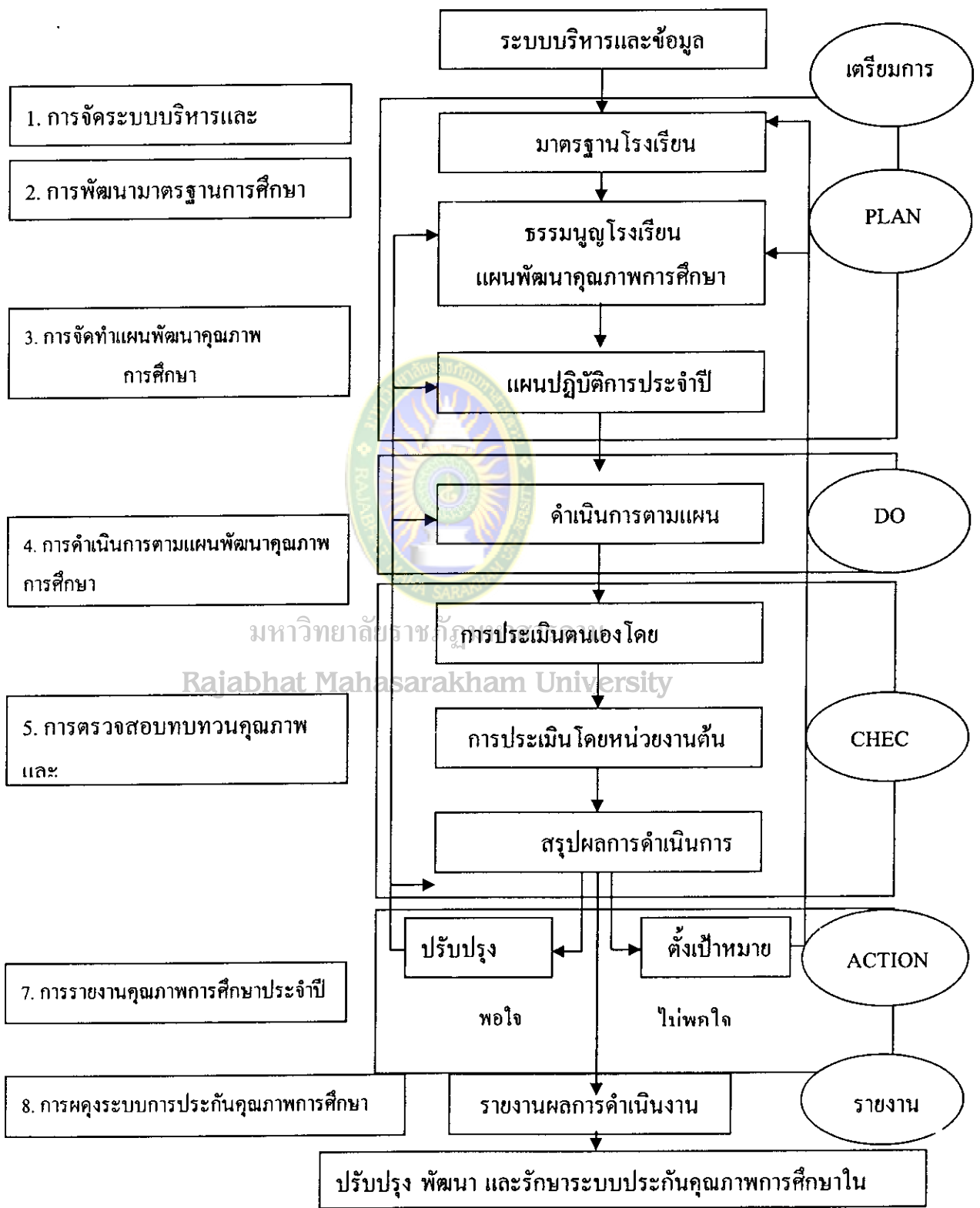
เป็นขั้นตอนของการนำรายงานที่จัดทำสำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมายเสร็จเรียบร้อยแล้วเผยแพร่ให้แก่กลุ่มเป้าหมายต่อไป

8. การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อโรงเรียนได้ดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาจนเสร็จสิ้นแล้วนั้น โรงเรียนจะต้องทำการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยสามารถดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. ดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม ทบทวน และประเมินผลการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา ทั้งในช่วงของก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ
2. ทำการปรับปรุง และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
3. นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

จากขั้นตอนของการดำเนินการของโรงเรียนในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เมื่อนำเปรียบเทียบกับการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่กำลังดำเนินการอยู่ โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือการวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนา สามารถนำเสนอในลักษณะของแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545:44

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

ความหมายของการบริหาร

ได้มีผู้ศึกษาและให้นิยามของคำว่า การบริหารและการบริหารการศึกษา ไว้ดังนี้
 รุจิร ภู่อาระ และ จันทราณี สงวนนาม (2545 : 1-8) ได้สรุปเกี่ยวกับการบริหารไว้ดังนี้

คำว่า “การบริหาร” สามารถใช้คำ 2 คำทดแทนกันได้ คือคำว่า “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) แต่ในความหมายที่แท้จริงคำว่า “การบริหาร” (Administration) จะเน้นในเรื่องของการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งมักจะใช้กับการบริหารงานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ ส่วนคำว่า “การจัดการ” (Management) มักจะใช้งานที่เกี่ยวกับงานธุรกิจเอกชน แต่ทั้ง 2 คำต่างก็มีความหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของ ผู้บริหารทั้งสิ้น

คำว่า “การบริหาร” ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้มากมายซึ่งความหมายเหล่านี้ต่างก็กล่าวไปในทำนองเดียวกัน โดยให้ความสำคัญแก่ผู้บริหารว่าเป็นผู้ที่นำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายทั้งสิ้นการให้นิยามคำว่า “การบริหาร” จึงอาจจะแตกต่างกันไปบ้างตามแนวทางที่นักบริหารแต่ละคนได้ศึกษา

ไซมอน (Simon) กล่าวว่า “การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ กล่าวคือผู้บริหารมิใช่เป็นผู้ปฏิบัติงานทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว”

เซอจิโอวานนิ (Sergiovanni) ให้ความหมายว่า “ การบริหารหมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือ โดยผู้อื่นเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ”

บาร์นาร์ด (Barnard) กล่าวว่า “การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน”

เกตเซลส์และกูบา (Getzels and Guba) ให้ความหมายว่า การบริหารเป็น กระบวนการทางสังคม 3 ทาง คือ

ทาง โครงสร้าง ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชา

ทางหน้าที่ ได้แก่ ขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารสำเร็จตามเป้าหมาย

ทางปฏิบัติ ได้แก่ กระบวนการการบริหารที่บุคคลและกลุ่มบุคคลต้องร่วมกันทำงาน และมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

คูนทซ์ (Koontz) ให้ความหมายว่า “การบริหาร หมายถึงการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์ในการบริหาร”

เทอร์รี่ (Terry) ให้ความหมายว่า “ การบริหารเป็นกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดหน่วยงาน การอำนวยการ การควบคุม ที่ถูกพิจารณาจัดกระทำขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้กำลังคน และทรัพยากรที่มีอยู่”

เฮอร์เชย์ แบลนชาร์ด และจอห์นสัน (Hersey Blanchard and Jonson : 2001) ได้ให้ความหมายว่า “การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งพร้อมด้วยปัจจัยทางการบริหาร ได้แก่ เครื่องมือต่าง ๆ งบประมาณ และเทคโนโลยี เพื่อที่จะนำองค์การ ไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 7) ให้ความหมายของการบริหารหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน หรือการบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินการจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งอย่างน้อยควรมีโครงสร้างการมีประเมิณผล มีการประสานงาน ตั้งงานและควบคุมงาน โดยอาศัยปัจจัย ต่าง ๆ คือ คน เงินวัสดุ สิ่งของอุปกรณ์สำหรับใช้งานในการปฏิบัติงานนั้น

ไพฑูริย์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2529 : 4) การบริหารหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ร่วมกันวางเอาไว้ โดยใช้ทรัพยากรการบริหาร วิธีการที่เหมาะสมและมีศิลปะ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 4) ได้ให้ความหมายของการบริการการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้านนับตั้งแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริการการศึกษาไว้ว่าการบริหารการศึกษาหมายถึง ความพยายามที่จะจัดดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำรา และอาคารสถานที่ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือความพยายามที่จะจัดดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยให้มีผลผลิต คือ ผู้เรียนที่มีคุณภาพในที่สุด

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2542 : 39) การบริหารการศึกษา หมายถึง การใช้อิทธิพลต่อคนกลุ่มหนึ่งนั่นคือ นักเรียนเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามสู่วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดโดยใช้กลุ่ม 2 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ ครูในฐานะตัวแทนดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และบรรลุผลสำเร็จ

เกตุ วิเศษขุมพล (2542 : 15) การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามใช้ศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษา โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ พัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นสมาชิกที่ดี ที่พึงปรารถนาของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

Rajabhat Mahasarakham University ทักษะที่จำเป็นสำหรับการบริหาร (Management Skills)

การบริหารงานโดยทั่วไปนั้น ผู้บริหารมักจะประสบปัญหาต่าง ๆ สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาอาจมาจากการขาดทักษะในการบริหารงานของผู้บริหารที่ขาดประสบการณ์และความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นของผู้บริหาร ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารมี 3 ทักษะคือ ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษย และทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะทั้ง 3 นี้เป็นแนวความคิดของแคทซ์ (Katz : 1955)

1. ทักษะด้านเทคนิควิธี (Technical Skills) คือ ความสามารถในการใช้ความรู้วิธีการ เทคนิค และเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อผลสำเร็จของงานที่ได้มาจากประสบการณ์ การศึกษา และการฝึกอบรม เพื่อที่จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทักษะด้านมนุษย (Human Skills) คือความสามารถในการตัดสินใจทำงานร่วมกับคนอื่น และทำให้คนอื่นให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานได้แก่ การจูงใจคน และการประยุกต์ภาวะผู้นำมาใช้ในการบริหารงาน

3. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) คือความสามารถในการมององค์การได้อย่างทะลุปรุโปร่ง เพื่อทำองค์การมีความสมบูรณ์โดยส่วนรวม ด้วยการทำให้การทำงานของแต่ละบุคคลเหมาะสมกับองค์การ ทักษะด้านความรู้ความสามารถในการยอมรับ

วัตถุประสงค์ขององค์การมากกว่าที่จะคำนึงถึงความต้องการของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงคนเดียวในองค์การ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ : 2539) ให้ความเห็นว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอดเป็นความสามารถของผู้บริหารที่จะเข้าใจความซับซ้อน ทั้งหมดขององค์การ มีความสามารถ ในการมองเห็นองค์การในภาพรวมเหมือนกับการมอบของนกที่มองลงมาจากที่สูง โดยมองเห็นองค์การในภาพรวมทั้งหมดว่าองค์การประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ อะไรบ้าง แต่ละส่วนต้องปฏิบัติภารกิจอะไร สามารถที่จะมองเห็นความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ขององค์การจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างไรการเปลี่ยนแปลงหรือการด้อยประสิทธิภาพของส่วนใดส่วนหนึ่งขององค์การจะมีผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ขององค์การอย่างไรบ้าง ทักษะทางความคิดรวบยอดนี้อาจเรียกว่า ทักษะทางมโนมติ

ทักษะที่จำเป็นเพิ่มเติมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นองค์การทางการศึกษา (Educational Organization) ซึ่งแตกต่างจากองค์การธุรกิจ (Business Organization) การบริหารการศึกษา (Educational Administration) เน้นเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ ส่วนการบริหารสถานศึกษา (School Administration) จะเน้นเกี่ยวกับการเรียนการสอน หลักสูตร โปรแกรมการศึกษา การพัฒนาการสอนและการประเมินผลการสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียน ส่วนการบริหารธุรกิจเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์การขายสินค้าและบริการ ในสังคมไทยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ เมื่อมาบริหารการศึกษามักจะทำให้การศึกษาเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งไป (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ : 2539)

เซลเบอ์ท แอล. เดรก (Thelbert L. Drake) และวิลเลียม เอช. โรว์ (William H. Roe) ได้ขยายแนวความคิดของ โรเบิร์ต แอล. แคทซ์ (Robert L. Katz) ออกไป โดยเสนอแนะว่าทักษะที่ จำเป็นในการบริหารสถานศึกษานั้นควรมีทักษะ 5 ทักษะ โดยเพิ่มทั้ง 3 ของแคทซ์ อีก 2 ทักษะ ทักษะที่เพิ่มคือ ทักษะทางการศึกษาและการสอน และทักษะทางความรู้ความคิด (Drake and Roe 1986, 1994)

1. ทักษะทางการศึกษาและการสอน (Educational and Instructional Skills) เป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีเพราะผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้นำทางการศึกษาและจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอนในฐานะนักวิชาการศึกษาที่ดีด้วย

2. ทักษะทางความรู้ความคิด (Cognitive Skills) เป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถที่จะพัฒนาได้ และเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างทักษะอื่น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นจะต้องมีความรู้ความคึกมีภูมิปัญญาและมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาจะไม่สามารถเป็นผู้นำทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้ ถ้าปราศจากความรู้และความสามารถใช้ความรู้ในทางที่มีความหมายและสร้างสรรค์

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยทักษะในการบริหาร โดยสามารถเชื่อมโยงและใช้ทักษะอย่างหลากหลาย เพื่อให้เกิดความสำเร็จของงาน

การพัฒนาระบบบริหารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

ไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2546 : 271-288) ได้กล่าวถึงการบริหารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพดังนี้

1. การบริหารทั่วไป ผู้บริหารจะต้องดำเนินการดังนี้
 - 1.1 โรงเรียนต้องมีแผนงานและโครงการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา โรงเรียนต้องมีตารางสอนรวม และปฏิทินปฏิบัติงานตลอดปีการศึกษา
 - 1.2 โรงเรียนได้ปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการปฏิทินปฏิบัติและได้บันทึกไว้เป็นปัจจุบัน
 - 1.3 โรงเรียนมีข้อมูล และสถิติไว้เป็นปัจจุบัน และใช้ให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนงาน แก้ปัญหา หรือส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า
2. การบริหารบุคคล ผู้บริหารจะต้องดำเนินการดังนี้
 - 2.1 โรงเรียนควรจัดบุคลากรได้แก่ครู-อาจารย์ นักการภารโรงให้เหมาะสมกับลักษณะของงาน
 - 2.2 โรงเรียนต้องมีแผนภูมิการบริหารงานบุคคล
 - 2.3 จัดให้มีการมอบหมายสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร
 - 2.4 จัดเวลาทำการสอนของครูให้พอเหมาะไม่เกินคนละ 20 คาบต่อสัปดาห์ และการทำงานของบุคลากรมาสม่ำเสมอไม่หยุดบ่อย พร้อมทั้งมีการควบคุมและติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างทั่วถึง
 - 2.5 จัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะและบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
 - 2.6 จัดให้มีการประชุมเพื่อพัฒนางานเดือนละครั้ง

2.7 ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของบุคลากรที่มีความคิดริเริ่มเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

2.8 จัดให้มีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ

2.9 จัดให้มีหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบแก่บุคลากรโดยให้ทุกคนได้รับทราบทั่วกัน

3. นิเทศงานบุคลากร ในโรงเรียนและยกย่องให้เกียรติเมื่อปฏิบัติงานดี

3.1 การบริหารกิจการนักเรียน

3.1.1 กวดขันการมาเรียนของนักเรียนที่มาเรียนและเข้าห้องเรียนโดยสม่ำเสมอ

3.1.2 มีจำนวนนักเรียนได้สัดส่วนกับครู

3.1.3 จัดให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนรู้จักรักชาติกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาพระมหากษัตริย์ ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมไทย

3.1.4 มีข้อบังคับหรือระเบียบเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติพร้อมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3.1.5 ฝึกอบรมให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทั้งในและนอกโรงเรียน

4. การบริหารอาคารสถานที่ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการดังนี้

4.1 จัดให้มีแผนผังห้องเรียนและห้องต่าง ๆ เป็นปัจจุบัน

4.2 จัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการรับผิดชอบคอยดูแลบำรุงรักษาซ่อมแซมอยู่เสมอ

4.3 จัดให้มีการใช้อาคารสถานที่อย่างเหมาะสม และคุ้มค่า จัดมีบริเวณสถานที่ในการพักผ่อน เล่นกีฬา ให้พอเพียงแก่นักเรียน

4.4 จัดให้มีห้องเรียน ห้องพยาบาล ห้องบริการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และถูกลักษณะ

4.5 จัดให้มีมาตรการป้องกันรักษาความปลอดภัย ของอาคารสถานที่

4.6 ต้องมีอุปกรณ์ วัสดุ วัสดุภัณฑ์ที่จำเป็นสำหรับอาคารสถานที่อย่างเหมาะสม

5. การบริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการดังนี้
 - 5.1 จัดเก็บเอกสารที่สำคัญของ โรงเรียนไว้เป็นสัดส่วนและเป็นระเบียบเรียบร้อย
 - 5.2 จัดทำบัญชีหลักฐานเกี่ยวกับการเงินถูกต้องเป็นปัจจุบันและเก็บหลักฐานเกี่ยวกับการเงินไว้เป็นส่วนสะดวกแก่การตรวจสอบ
 - 5.3 จัดให้มีแผนการใช้จ่ายเงินประจำปีตามระเบียบของทางราชการ โดยให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมรับรู้
 - 5.4 จัดให้มีกรรมการเก็บรักษาเงิน และกรรมการตรวจสอบภายใน
 - 5.5 จัดให้มีพัสดุเพียงพอตามความจำเป็นและใช้ให้เกิดประโยชน์
 - 5.6 เก็บรักษาพัสดุอย่างถูกต้อง มีระเบียบเป็นสัดส่วนและปลอดภัย
 - 5.7 จัดทำทะเบียนบัญชีเอกสารเกี่ยวกับพัสดุถูกต้องตามระเบียบและมีกรรมการตรวจสอบ
6. การบริหารงานบริการ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการดังนี้
 - 6.1 จัดให้มีหลักสูตร คู่มือครู แผนการสอน สื่อการเรียนและข้อบังคับต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการปฏิบัติ
 - 6.2 จัดครูดูแลในการรับประทานอาหารกลางวันที่ถูกหลักโภชนาการและราคาเข่าว
 - 6.3 จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดอย่างเพียงพอ
 - 6.4 ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนเสื้อผ้าอุปกรณ์การเรียนและอาหารกลางวัน
 - 6.5 จัดหาหนังสือพิมพ์ เอกสาร หนังสือต่าง ๆ ในห้องสมุดเพื่อบริการครูและนักเรียน
 - 6.6 จัดให้มีบริการแนะแนวโรงเรียน
 - 6.7 จัดให้มีการตรวจสุขภาพอนามัยนักเรียน โดยสม่ำเสมอพร้อมทั้งมีการป้องกันโรคต่าง ๆ และปฐมพยาบาลเมื่อได้รับอุบัติเหตุ
 - 6.8 มีบริการการจัดหางานให้นักเรียนทำเพื่อให้มีรายได้ในวันหยุดเรียนประจำสัปดาห์หรือประจำภาค
 - 6.9 จัดบริการด้านต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน โดยการพยายามสร้างให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางบริการประชาชนด้านต่าง ๆ เช่น

6.9.1 ให้ใช้สถานที่ประกอบกิจการงานอันสมควร การฝึกอาชีพ การใช้สถานที่จัดงานแต่งงาน บวชนาค การให้บริการวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้

6.9.2 ให้ความรู้ทางวิชาการมีห้องสมุด หนังสือคำรณิยาย สารคดี เป็นต้น

6.9.3 บริการสังคมเพาะพันธุ์ปลาเพาะพันธุ์พืชต่าง ๆ เพื่อแจกทำพันธุ์เพื่อช่วยเหลือและเพิ่มรายได้ให้ประชาชนส่งเสริมฝึกฝนสาธิตทางด้านอาชีพ เช่น สาธิตการเพาะเห็ด สร้างบ่อเลี้ยงปลาสาธิต

บทบาทของผู้บริหารสู่ความสำเร็จขององค์กร

สรยุทธ์ เศรษฐจร (2546 : 27-30) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสู่ความสำเร็จขององค์กร ดังนี้

จากข้อสรุปที่ว่า “ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ทำงานให้สำเร็จได้โดยอาศัยผู้อื่น” แม้การสรุปในความหมายนี้อาจจะทำให้ผู้บริหารมีความสำคัญลดน้อยลงไปบ้าง เพราะเป็นเพียงแค่การสั่งการแล้วให้คนอื่นปฏิบัติเท่านั้น แต่ถ้ามองในอีกแง่มุมหนึ่งแล้ว การกระทำดังกล่าวของผู้บริหารนั้น เป็นการที่จะนำความก้าวหน้ามาสู่องค์กรเนื่องจากการปฏิบัติงานใด ภายในองค์กร ให้ประสบความสำเร็จนั้น ย่อมต้องการความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายหรือการทำงานเป็นทีม นั่นเอง ดังนั้นถ้าพิจารณาถึงบทบาทของผู้บริหารที่จะทำอย่างไรให้ผู้อื่นทำงานให้สำเร็จอย่างเต็มใจ และมีความสุข กล่าวคือได้ทั้งงานและความสัมพันธ์นั้น ผู้บริหารควรแสดงบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้บริหารในฐานะผู้ทำการบริหาร ความสำเร็จใด ๆ ขององค์กรย่อมมาจากบทบาทนี้เป็นสำคัญเพราะบทบาทนี้เป็นเรื่องของการดำเนินการตามภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องดำเนินการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุม นอกจากนั้นยังเป็นการนำปัจจัยที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่จะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบริหารเข้ามาใช้ให้เหมาะสมกับกำลังความสามารถ หรือข้อดีข้อเสียขององค์กร ตามบทบาทนี้งานที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการคือ

การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแนวทางที่จะปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าซึ่งจะทำให้เกิดผลสำเร็จตามความต้องการ หน้าที่ในการวางแผนนี้ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการบริหาร เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือทิศทางการทำงานในอนาคตขององค์กร การวางแผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคิดที่ต้องใช้เหตุผล เพื่อ

กำหนดว่าจะต้องใช้ทรัพยากรอะไรและต้องทำอะไรบ้าง จึงจะทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จตาม เป้าหมายที่วางไว้ได้ การวางแผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาการกำหนดวิธีการแบ่งสรรการใช้ทรัพยากร และสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำต่าง ๆ และการวางแผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวิธีการที่จะใช้ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้

การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดจัดเตรียม และจัดความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มต้นด้วยการพิจารณาถึงกิจกรรมที่จำเป็นต้องกระทำ เพื่อให้สำเร็จตามแผนงานที่ได้วางไว้จากเป้าหมายและแผนการทำงานต่าง ๆ ผู้บริหารจะทราบได้ว่ามีกิจกรรมอะไร มากน้อยแค่ไหน และมีลักษณะอย่างไรที่จะต้องกระทำ จากนั้นผู้บริหารก็ต้องดำเนินการจัดเตรียมกิจกรรมหรืองานที่จะต้องทำเหล่านี้ให้เป็นกลุ่มงานต่าง ๆ งานใดที่เหมือนกันก็จะรวมเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งทำการมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้บุคลากรในขณะเดียวกันก็ต้องดำเนินการจัดให้มีความสัมพันธ์ที่เหมาะสม ระหว่างกลุ่มกิจกรรมที่แบ่งแยกกันทำดังกล่าว ทั้งนี้ก็เพื่อให้มีระเบียบและมีการประสานงานกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในองค์การที่ทำงานเพื่อเป้าหมายหรือแผนงานเดียวกัน

1. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง กระบวนการจัดการเกี่ยวกับคนเริ่มตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือกและบรรจุคนเข้าทำงาน การพัฒนา และธำรงรักษาให้คนที่มีประสิทธิภาพอยู่กับองค์การ หน้าที่การจัดคนเข้าทำงานนี้นับได้ว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการทำงานในอนาคต ทั้งนี้เพราะผลการดำเนินงานจะเป็นไปในรูปใด ย่อมขึ้นอยู่กับ ความรู้ความสามารถของคน ซึ่งจะเป็นผู้ปฏิบัติงานต่าง ๆ และการสั่งการจะเป็นไปได้ราบรื่นเพียงใด ก็ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะคุณภาพของคนที่มีอยู่เช่นเดียวกัน ดังนั้นการมุ่งสนใจให้มีความพร้อมในด้านกำลังคน จึงเท่ากับเป็นการประกันให้องค์การมีทางบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ และการที่องค์การ ได้คนที่ดีก็จะช่วยให้องค์การได้ประโยชน์จากความคิดริเริ่ม ความร่วมมือ และได้ประสิทธิภาพในงานที่ปฏิบัติในที่สุด

2. การสั่งการ (Directing) หมายถึง ความพยายามที่จะให้การกระทำต่าง ๆ ของทุกฝ่ายในองค์การ เป็นไปในทางที่จะส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การสั่งการเป็นเรื่องที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้นำที่มีความสามารถรู้จักหลักวิธีการที่แนะและควบคุมบังคับบัญชาให้การทำงานของผู้นับบัญชาเป็นไปตามที่ต้องการมากที่สุด ผู้บริหารทุกคนจะต้องรู้จักทำการมอบหมายงาน ได้ถูกต้องเข้าใจถึงหลักและวิธีการจูงใจคน

และสามารถกระตุ้นให้ทุกคนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน สามารถประสานการทุ่มเทจากคนงานทุกฝ่ายให้สอดคล้องและเข้ากันได้เป็นอย่างดี และรวมถึงมีศิลปะในการกระตุ้นส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มและอุทิศกำลังกายกำลังความคิด ให้เป็นประโยชน์ต่องานขององค์กร และการรู้จักวิธีการขจัดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ได้ด้วย

3. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การกำกับให้การทำงานต่าง ๆ เป็นไปตามแผนและในการจัดการต่าง ๆ ให้สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์นั้น ผู้บริหารจะต้องมีมาตรการในการควบคุมงานของตนอยู่เสมอ การปฏิบัติหน้าที่ควบคุมของผู้บริหารนั้น ผู้บริหารจะต้องทำการจัดระบบการรายงาน เพื่อใช้สำหรับการควบคุมขึ้น โดยต้องการพิจารณาว่าข้อมูลใดที่จำเป็นสำหรับการ ควบคุมจากนั้นก็จะต้องกำหนดมาตรฐานของการปฏิบัติงานต่าง ๆ ขึ้นเพื่อใช้วัดผลการทำงานในการดำเนินการควบคุมนอกจากนั้น ผู้บริหารจะต้องติดตามควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้ทราบได้ว่างานที่ทำเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ และจะต้องทำการแก้ไขสิ่งใดอย่างไรบ้าง

2. บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้สร้างคน “คน คือ ทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดขององค์กร” เชื่อว่าผู้บริหารทุกคนคงจะไม่ปฏิเสธคำกล่าวนี้ ซึ่งความสำเร็จในการบริหารองค์กรนั้นจะต้องอาศัยตัวแปรที่สำคัญที่สุด คือ คน ดังนั้นผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบในการสร้างคนให้มีคุณภาพของตน โดยจะต้องเริ่มจากการคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติตรงตามสายงาน จัดการอบรมเพิ่มเติมความรู้ส่งเสริม กระตุ้นให้พัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าสร้างแรงจูงใจโดยการให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม ยกย่อง ชมเชย ให้รางวัล สร้างความสุขในการทำงาน สร้างความพึงพอใจ สร้างบรรยากาศในการทำงานให้เหมาะสม มีการกระจายงาน และการทำงานเป็นทีม รักษาคนที่มีคุณภาพให้อยู่กับองค์กรและพร้อมที่จะพัฒนาความก้าวหน้าให้กับองค์กรต่อไป นอกจากนี้ผู้บริหารต้องเรียนรู้จุดเด่นและจุดของผู้ร่วมงานแต่ละคนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการใช้คนให้ตรงกับงานและใช้ความสามารถเฉพาะบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการสร้างคนนั้น ไม่ใช่เพียงความสำเร็จเฉพาะหน้าเท่านั้นแต่ควรมองการณ์ไกลด้วยว่าเป็นความสำเร็จที่ยั่งยืนดังนั้นผู้บริหารจะต้องใช้กลไกในการสร้างคนให้มีคุณภาพเพื่อรักษาความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืนสำหรับกลไกการสร้างคนเพื่อรักษาความสำเร็จที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย

2.1 สร้างด้วยการทำทนาย โดยธรรมชาติของคนมักไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง และมักจะไม่ทำอะไรใหม่ ๆ ขึ้นมาหากไม่ได้รับการทำทนาย การที่ผู้บริหารจะทำให้ทีมงานกล้า

ทำงานที่เป็นสิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง และความสำเร็จขององค์กรนั้น ผู้บริหารจะต้องสร้างความท้าทายสมาชิกแต่ละคนให้เกิดวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาตนเอง กล้าที่จะสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายได้

2.2 สร้างด้วยการตรวจสอบ การตรวจสอบงานจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามงานของทีมงานได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้บริหารจะต้องตรวจสอบการทำงานของทีมงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องในลักษณะการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และเสนอแนวทางในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในการทำงานดี ต้องให้กำลังใจ อาจจะเป็นรูปของการขึ้นเงินเดือน โบนัส ประกาศเกียรติคุณยกย่อง และความก้าวหน้าในอาชีพ ในทำนองเดียวกันหากพนักงานมีการกระทำผิดต้องมีการว่ากล่าวตักเตือน เพราะการตักเตือน คือการหวังดีต่อกัน และการตักเตือนต้องตรงประเด็น เนื้อหาความผิดที่เขาต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อจะพัฒนาเขาให้ดีขึ้น โดยพยายามให้เขาเรียนรู้ว่าความผิดพลาดนั้นเป็นครู ความรู้สึกที่ดีต่อกันก็จะเกิดขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

2.3 สร้างด้วยการให้เขาไปสร้างคนอื่น โดยการพัฒนาพนักงานทุกคนให้มีความพร้อมด้านความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และคุณธรรม จริยธรรม แล้วเปิดโอกาสให้เขาได้สอนคนอื่นบ้าง เมื่อทำเช่นนี้องค์กรก็จะประกอบด้วยคนที่มีคุณภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะคนใหม่จะถูกสอนและเรียนรู้จากคนเก่าที่เราสอนไว้ และจะทดแทนกันได้ในอนาคต ก็จะรักษา ความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืน

3. ผู้บริหารในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงติดตามการเปลี่ยนแปลงอย่างใกล้ชิด และต้องเตรียมความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยผู้บริหารต้องรู้เหตุผลและเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งต้องรู้ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่จะมีต่อการบริหารองค์กร อย่างไรก็ตามผู้บริหารต้องเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้อง ทันเวลา ถูกจังหวะเป็นสิ่งจำเป็นถ้าต้องการให้องค์กรทันโลก ทันเหตุการณ์สำหรับการนำองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์นั้น ผู้บริหารจะต้องรู้ศักยภาพขององค์กรและความพร้อมของทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคล หรือที่ปัจจุบัน ใช้คำว่า “ทุนมนุษย์ (Human Capital)” ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจหลักขององค์กรที่จะนำพาสู่ความสำเร็จ สำหรับบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงมีดังนี้

3.1 เป็นผู้วิสัยทัศน์ในปัจจุบันผู้บริหารต้องอยู่ท่ามกลางความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงต้องเผชิญกับโลกยุคใหม่ ซึ่งเป็นยุคของการแข่งขัน ยุคของการปฏิรูปและยุคที่มีเทคโนโลยีเป็นหลังจับดิน ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องคิดสร้างสรรค์ และรวบรวมแนวคิดต่าง ๆ

ในสังคมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่นๆ มาสร้างเป็นวิสัยทัศน์ที่มีความเหมาะสมกับบริบทขององค์กร นอกจากนั้นผู้บริหารต้องสร้างความท้าทาย จูงใจให้ผู้ร่วมงาน พร้อมทั้งจะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำให้วิสัยทัศน์นั้นสำเร็จได้

3.2 เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างวิสัยทัศน์ให้สำเร็จ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิม ท่ามกลางสภาพความจำกัดของทรัพยากร ใค้้นั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือ กล้าคิดและทำสิ่งใหม่ ๆ โดยไม่ยึดติดกับวิธีการหรือประสบการณ์เดิม และสามารถปฏิบัติได้จริงเป็นผู้เปลี่ยนแปลงได้ทันกระแส ในสถานะที่ผู้บริหารต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวได้ทันสถานการณ์โดยไม่ทำให้วิสัยทัศน์ภาพรวมล้มเหลว การปรับตัวได้เร็วของผู้บริหารจะช่วยลดการเสียค่าใช้จ่ายและเวลาหรือโอกาสในการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นผู้บริหารจะต้องผลักดันให้ทีมการปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้วย

3.3 เป็นนักเรียนรู้ ผู้บริหารต้องมีความกระตือรือร้นใฝ่รู้และปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ หมายความว่าผู้บริหารจะนำการเปลี่ยนแปลงได้ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ทั้งในเชิงลึก กว้าง และไกลควบคู่ไปกับการเรียนรู้เครื่องมือหรือปัจจัยที่จะมีส่วน ช่วยในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงขององค์กรได้ เช่น เรียนรู้ที่จะพัฒนาภาวะผู้นำของตน และเรียนรู้ที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การบริหารองค์การประสบความสำเร็จได้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ตายตัว

3.4 เป็นผู้ที่มีมอบหมายอำนาจการตัดสินใจ การมอบอำนาจและสิทธิการตัดสินใจ การจัดการ และการดำเนินการต่าง ๆ ให้แก่ผู้ปฏิบัติ ภายในขอบเขตงานที่เขารับผิดชอบ จะช่วยให้เป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้สำเร็จได้อย่างรวดเร็ว หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้รับมอบอำนาจมีอิสระในการคิด การตัดสินใจได้เองบางส่วนตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน ผู้บริหารเพียงแต่ตั้งกรอบหรือเกณฑ์มาตรฐานไว้และให้อิสระในการตัดสินใจตามเกณฑ์มาตรฐานไว้และให้อิสระในการตัดสินใจตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงเป็นความไว้วางใจกันระหว่างผู้บริหารและ ผู้รับมอบอำนาจและสิทธิในการบริหารจัดการ ซึ่งการที่ผู้บริหารมีลักษณะของการเป็นนักกระจายอำนาจเช่นนี้ จะมีส่วนทำให้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ สำเร็จได้รวดเร็วขึ้น

3.5 เป็นผู้สนับสนุน ผู้บริหารต้องจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการให้กับบุคลากรในองค์กรและผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับมอบอำนาจ เพื่อให้แต่ละคนสามารถทำในส่วนของตนได้อย่างเต็มที่สิ่งใหม่ๆ ก็จะมีเกิดขึ้นทันต่อการเปลี่ยนแปลง

4. ผู้บริหารในฐานะผู้นำแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผู้บริหารยุคใหม่มีความสำคัญยิ่งต่อความอยู่รอดขององค์กร และการบริหารที่ดีนั้นจะต้องสร้างวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องเห็นคุณค่าของสารสนเทศเพื่อการบริหารเพื่อที่จะช่วยให้การบริหารทันโลก ทันเหตุการณ์ และต้องมีการติดตามสารสนเทศในระบบใหม่ ๆ เพื่อนำมาวางแผน ปรับปรุง แก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการบริหารองค์กร การที่ผู้บริหารให้ความสำคัญเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารก็จะสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ได้ทันทั่วทั้งยังเป็นการสร้าง ความได้เปรียบ และเสริมสร้างการพัฒนาองค์กรในที่สุดก็จะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จได้ ซึ่งบทบาทของ ผู้บริหารในด้านนี้ประกอบด้วย

4.1 เป็นผู้ตรวจสอบ มีบทบาทในการค้นหาและรับ ข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจองค์กรและสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดี

4.2 เป็นผู้เผยแพร่ มีบทบาทในการส่งข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับจากภายนอกหรือจากหน่วยงานย่อยกับสมาชิกขององค์กรเพื่อช่วยให้ปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

4.3 เป็นโฆษก มีบทบาทในการส่งข้อมูลสารสนเทศไปยังภายนอกตามแผนและนโยบายขององค์กร

โดยสรุป บทบาทของผู้บริหารดังที่กล่าวมาแล้วจะมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์กร คงจะไม่มีทฤษฎีใด ๆ ที่เป็นสูตรสำเร็จสำหรับการทำงานของผู้บริหาร เพราะผู้บริหารในแต่ละองค์กรจะต้องประสบกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป แต่ถ้าผู้บริหารได้แสดงบทบาทดังกล่าวอย่างเหมาะสมและครบถ้วนแล้ว แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเพียงใดก็ตามเชื่อว่าจะสามารถปรับตัวและนำพาองค์กร ไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานการบริหารโรงเรียน พุทธศักราช 2541

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้กำหนดให้มีมาตรฐานการบริหารโรงเรียนพุทธศักราช 2541 อันประกอบด้วย 5 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้ดังมีรายละเอียดของแต่ละมาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องมือในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศได้ครบถ้วน ถูกต้อง ตรงตามความต้องการ และทันต่อการใช้งาน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีแผนการดำเนินงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับสภาพโรงเรียนมีเป้าหมายชัดเจน และมุ่งเน้นคุณภาพนักเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดระบบงานชัดเจน คล่องตัวในการปฏิบัติงาน มอบหมายงาน ตรงกับความรู้ ความสามารถส่งเสริมบุคลากรให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ควบคุม กำกับติดตาม และนิเทศ ให้การดำเนินงานบรรลุตามแผน

มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้สามารถพัฒนาตนเอง และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก และประโยชน์ตอบแทนในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม เป็นธรรม

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดกิจกรรมทางวิชาการ บริการแนะแนว บริการสุขภาพอนามัย โภชนาการและกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงและเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดแหล่งความรู้ สื่อ และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนการสอน อันดีต่อกัน

มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 นำผลการประเมินไปใช้ในทิศ และพัฒนางานอยู่เสมอ

มาตรฐานคุณภาพนักเรียน

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความรู้พื้นฐานตามระดับการศึกษา

ตัวบ่งชี้ ความรู้พื้นฐานตามหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา

มาตรฐานที่ 2 นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษา และความสามารถทางคณิตศาสตร์

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความสามารถทางคณิตศาสตร์

มาตรฐานที่ 3 นักเรียนมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา

ตัวบ่งชี้ ความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา

มาตรฐานที่ 4 นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ และมีนิสัยใฝ่รู้

ใฝ่เรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสามารถในการแสวงหาความรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 2 นิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน

มาตรฐานที่ 5 นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน/งานอาชีพและสามารถใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน/งานอาชีพ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต

มาตรฐานที่ 6 นักเรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีประชาธิปไตย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การเคารพสิทธิส่วนบุคคล ส่วนรวมและกฎระเบียบของสังคม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความร่วมมือร่วมใจประสานประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

มาตรฐานที่ 7 นักเรียนมีสุขภาพสมรรถภาพร่างกายตามเกณฑ์

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์

มาตรฐานเด็กไทย

ตัวบ่งชี้ที่ 2 การมีสุขนิสัยในการรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การมีสุขภาพจิตดี

มาตรฐานที่ 8 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมี

ความสุข

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือและ

ตอบแทนคุณ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความซื่อตรงต่อหน้าที่และความถูกต้อง

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหยัดและคุ้มค่า

ตัวบ่งชี้ที่ 4 การปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบด้วยความมุ่งมั่น รอบคอบ และ

ถูกต้อง

มาตรฐานที่ 9 นักเรียนเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมและความ
ภูมิใจในความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความภูมิใจในความเป็นไทย

มาตรฐานคุณภาพครู

มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ วางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรความ
ต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริง
ประเมินและปรับปรุงตนเอง

มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนรู้และทำงานร่วมกันโดย
เน้นกระบวนการกลุ่ม

มาตรฐานที่ 5 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับสภาพชุมชน ธรรมชาติ
และ สิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 6 ตัวบ่งชี้ จัดสภาพการเรียนการสอนโดยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม
และคุณลักษณะที่ดี

มาตรฐานที่ 7 ตัวบ่งชี้ จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนส่งเสริมให้
นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และประสบผลสำเร็จ

มาตรฐานที่ 8 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้
ความสามารถ และความถนัดได้ตามศักยภาพ โดยเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยนักเรียนเป็น
รายบุคคล

มาตรฐานที่ 9 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่ออย่างหลากหลายที่ส่งเสริม
การเรียนรู้ของนักเรียน

มาตรฐานที่ 10 ตัวบ่งชี้ ประเมินนักเรียนครบทุกด้านอย่างต่อเนื่องด้วยเครื่องมือ
และวิธีการที่เหมาะสม

เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา พุทธศักราช 2540

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2540) ได้กำหนดให้มีเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารของคุรุสภา พุทธศักราช 2540 ขึ้น อันประกอบด้วย 12 มาตรฐาน ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละมาตรฐานดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการ เกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 แสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพการบริหารการศึกษาอยู่เสมอ

ระดับ 2 มีบทบาทในการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา

ระดับ 3 เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน

ระดับคุณภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ระดับ 1 ตัดสินใจปฏิบัติการโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับครู ผู้เรียนและชุมชนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

ระดับ 2 ตัดสินใจปฏิบัติการโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับครู ผู้เรียนและชุมชนทั้งงานด้านการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริม และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสถานศึกษา

ระดับ 3 ตัดสินใจปฏิบัติการทุกด้านในหน้าที่ผู้บริหารการศึกษา ทั้งด้านการเรียนการสอน กิจกรรมเสริม ตลอดจนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาครู ผู้เรียน และชุมชน

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 รู้จุดเด่นจุดด้อยของผู้ร่วมงาน และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้ร่วมงาน

ระดับ 2 แก้ไขข้อบกพร่องของผู้ร่วมงาน และส่งเสริมพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้นอยู่เสมอ

ระดับ 3 พัฒนาผู้ร่วมงาน ให้สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มขีดความสามารถของแต่ละคน

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 จัดทำแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของหน่วยงาน

ระดับ 2 จัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงาน ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของหน่วยงาน และชุมชน

ระดับ 3 จัดทำแผนยุทธศาสตร์ ที่มุ่งให้เกิดผลคุ้มค่าต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สังคม และสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 5 พัฒนา และใช้นวัตกรรมการบริหาร จนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 เลือกใช้ เครื่องมือ เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่มีคุณภาพมาใช้ในการบริหารงานได้อย่างเหมาะสม

ระดับ 2 ใช้ และพัฒนาสื่อ เครื่องมือ เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่มีคุณภาพอย่างหลากหลาย และผู้ร่วมงานมีส่วนร่วม

ระดับ 3 คิดค้นผลิตสื่อ เครื่องมือ เทคนิควิธีการในการบริหารการศึกษาโดยผู้ร่วมงานมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 6 ปฏิบัติงานขององค์กร โดยเน้นผลถาวร

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 มีการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้จริง

ระดับ 2 มีการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้จริง โดยผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานร่วมตรวจสอบ ประเมินระหว่างการปฏิบัติ และปรับปรุงงานเพื่อนำไปสู่ผลจริง

ระดับ 3 มีการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้จริง โดยผู้ปฏิบัติงานดำเนินการเองตรวจสอบ ประเมินระหว่างการปฏิบัติงานด้วยตนเอง และปรับปรุงงานได้เอง จนสามารถนำไปสู่ผลได้จริงอย่างภาคภูมิใจ

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 เป็นการรายงานผลที่เกิดจากการปฏิบัติจริง มีหลักฐานการปฏิบัติชัดเจน แสดงถึงข้อดี ข้อเสีย ผลกระทบของงานที่ได้ปฏิบัติ

ระดับ 2 เป็นการรายงานผลที่เกิดจากการปฏิบัติจริง มีรายละเอียดที่ลึกซึ้ง แสดงถึงความสำเร็จของงานที่ชื่นชมภูมิใจ นำเสนอข้อปฏิบัติจริงมี รายละเอียดที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงวิธีการการปฏิบัติให้ได้ผลดีกว่าเดิม จากผลเสีย และข้อจำกัดที่พบ และมีข้อเสนอแนะในการนำไปปรับใช้ในสภาวะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคม

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ระดับ 2 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างสม่ำเสมอ ให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องในลักษณะสร้างสรรค์ ตลอดจนสอดแทรกแบบอย่างการปฏิบัติงานที่ดีในกระบวนการบริหาร

ระดับ 3 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีจนผู้อื่นเกิดศรัทธาและปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดีที่เลือกสรร แล้วจนเป็นปกตินิสัย

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 ปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับองค์กรอื่น ๆ และชุมชนตามที่ได้รับมอบหมายได้ครบถ้วน บรรลุวัตถุประสงค์ของงาน

ระดับ 2 อาสาเข้าร่วมปฏิบัติงานในชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามความสามารถ และความถนัด

ระดับ 3 เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน และร่วมมือกับหน่วยงานอื่น พัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 10 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 สามารถแสวงหา และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการบริหาร เช่น ข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยี เทคนิควิธีการ นวัตกรรมในการบริหาร และข้อมูลข่าวสาร ทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิตในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก

ระดับ 2 สามารถรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นมาจัดเก็บอย่างเป็นระบบและนำมาใช้ในการพัฒนางาน และผู้ร่วมงานได้

ระดับ 3 สามารถนำข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการจัดกิจกรรมการพัฒนา ได้เป็นปกติวิสัย และสามารถให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ร่วมงาน หน่วยงาน และชุมชน ได้อย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 11 เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 เป็นผู้นำการพัฒนาที่ดี

ระดับ 2 ปฏิบัติงานเป็นแบบอย่าง ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน

ระดับ 3 ร่วมกันสร้างแนวทางหรือวัฒนธรรมการทำงานที่ดีขององค์กร

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 ตระหนักในปัญหา และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน

ระดับ 2 เตรียมวางแผนแก้ปัญหา วางแผนการเปลี่ยนแปลง และปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์รอบด้าน

ระดับ 3 วิเคราะห์กิจกรรมขององค์กรได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใน

อนาคต **Rajabhat Mahasarakham University**

มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับพื้นฐาน

มาตรฐานการศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ และเป็นเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการ ส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับพื้นฐาน

คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติในหลักการเมื่อเดือนมกราคม 2543 ให้มีมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในรอบแรก 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐาน ด้านปัจจัย แต่ต่อมาได้แบ่งกลุ่มใหม่เพื่อให้เข้าใจง่าย แต่ยังคงสาระ และจำนวนมาตรฐานเหมือนเดิมทุกประการ โดยแบ่งกลุ่มเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียน มาตรฐานเกี่ยวกับครู และมาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร (ธีระ รุญเจริญ. 2546 : 172-173)

มาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียนที่จะมีการประเมินในรอบแรกในระดับพื้นฐาน

1. ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
2. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทิศสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์
3. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
4. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
5. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน
6. ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
7. ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานเกี่ยวกับครูที่จะมีการประเมินในรอบแรกในระดับพื้นฐาน

1. ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

2. ครูมีวุฒิ/ความรู้ ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ

มาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหารที่จะมีการประเมินในรอบแรกในระดับพื้นฐาน

ผู้บริหารที่ดีเป็นผู้ที่สามารถบริหารงานให้เกิดปัจจัยหรือกระบวนการตามที่พึงประสงค์ได้ ดังนั้น ในรอบแรก การประเมินมาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหารมี 5 เรื่อง

1. สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา
2. สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา
3. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ
5. สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

โดยสรุป การดำเนินงานจัดการศึกษาผู้บริหารจำเป็นต้องใช้มาตรฐานเป็นตัวชี้วัดในการทำงานว่าผลการดำเนินงานสามารถประเมินตนเองตามมาตรฐานที่กำหนดอยู่ในระดับใด และนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุผล

การประเมินโรงเรียนคุณภาพ 5 ดาว

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการประเมินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ใช้ในการประเมินโรงเรียนคุณภาพ 5 ดาว

1. ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดระบบการบริหารภายในสถานศึกษา มีโครงสร้างการบริหาร การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบและการกำกับ นิเทศ ติดตามและประเมินผล

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงาน

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

ตัวบ่งชี้ กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนที่ชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานหน่วยงานต้นสังกัดที่ครอบคลุมตาม สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา และท้องถิ่น โดยชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

องค์ประกอบที่ 3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ตัวบ่งชี้ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาครอบคลุมองค์ประกอบของ แผนและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา สภาพความต้องการของโรงเรียน และท้องถิ่นที่มุ่งเน้นคุณภาพนักเรียน เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบที่ 4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปี ทุก กิจกรรมทันกำหนดเวลาและบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ/กิจกรรม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ควบคุม กำกับติดตาม และนิเทศให้การดำเนินงานบรรลุตาม แผนปฏิบัติการประจำปี

องค์ประกอบที่ 5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 1 วางแผนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดผู้รับผิดชอบและให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยใช้วิธีการที่หลากหลายครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา การบริหารจัดการ การจัดการ เรียนรู้ผลการเรียนรู้ และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 3 นำผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์ประกอบที่ 6 การประเมินคุณภาพการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ครอบคลุมกลุ่มสาระการเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนทุกระดับชั้นด้วยเครื่องมือที่เหมาะสมและวิธีการที่หลากหลาย

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษา การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ จุดเด่น/ด้อย แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีผู้รับผิดชอบชัดเจนและทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 นำเสนอรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนในภูมิภาค

องค์ประกอบที่ 8 การดูแลระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ตัวบ่งชี้ ปรับปรุง พัฒนา และรักษาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านคุณภาพผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 9 คุณภาพผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

3. ด้านคุณภาพครู

องค์ประกอบที่ 9 คุณภาพผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ คุณภาพครูตามมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

4. ด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 11 คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

5. ด้านการดำเนินการตามนโยบาย

องค์ประกอบที่ 12 การดำเนินการตามนโยบาย

ตัวบ่งชี้ ดำเนินการตามนโยบายความเสมอภาคการศึกษาการจัดห้องสมุด
แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นวัตกรรมสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

มาตรฐาน ISO กับการประกันคุณภาพ

ไพพรรณ เกียรติโชคชัย (2546 : 246-250) ได้กล่าวไว้ว่ามาตรฐาน ISO ย่อมาจาก
คำว่า International Standard Organization หรือ International Organization for Standardization
เป็นคำที่ใช้กำหนดมาตรฐานการประกันสินค้า และการบริการของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ISO
มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม (สมอ.)
กระทรวงอุตสาหกรรมของไทยเป็นสมาชิกของ ISO ด้วย และเป็น ผู้ดำเนินการเรื่อง ISO ใน
ประเทศไทย ISO จะต้องค่อยๆ ด้วยเลขที่แตกต่างกันไป ตัวเลขเหล่านี้จะบ่งบอกถึงมาตรฐาน
ในชุดหรือหมวดที่ต่างกัน ส่วนการประกันคุณภาพทางการศึกษานั้นจะใช้ ISO 9000 กับ ISO
14000 เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกความมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ

1. ISO 9000 เป็นมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารคุณภาพหรืออีก
นัยหนึ่งคือ ระบบการบริหารงานการทำงานในหน่วยงาน ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและมี
คุณภาพ โดยไม่มีข้อจำกัดในขนาดของกิจการที่จะนำไปใช้ ซึ่งครอบคลุมทั้งอุตสาหกรรมการ
ผลิต และอุตสาหกรรมบริการ เป้าหมายหลักของ ISO 9000 คือ ให้ผู้ซื้อหรือลูกค้าได้รับการ
ตอบสนองจากผู้ขายในผลิตภัณฑ์ หรือบริการตามที่ต้องการ ตั้งแต่ครั้งแรกที่ได้รับสินค้าหรือ
บริการ ทุกครั้งและตลอดเวลา ทั้งนี้ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า แต่เนื่องจากมาตรฐาน
ISO 9000 เป็นมาตรฐานระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก เนื้อหาสาระภายในจะ
กล่าวถึงข้อกำหนดต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องมีในระบบการจัดการด้านคุณภาพ โดยระบุถึงหน้าที่
วิธีการปฏิบัติ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของ
ลูกค้าอนุกรมมาตรฐาน ISO 9000 แบ่งออกเป็น 5 เรื่องด้วยกัน คือ

1.1 ISO 9000 เป็นการบริการงานคุณภาพและการประกันคุณภาพ เป็น
แนวทางในการเลือกและการใช้งาน สำหรับใช้เป็นแนวทางในการเลือกและการใช้แบบ
(Model) สำหรับการประกันคุณภาพที่เหมาะสมซึ่งจะเป็นแม่บทในการเลือกมาตรฐานหัวข้อ
อื่นๆ (ISO 9001, 9002, 9003) ในการนำไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์

1.2 ISO 9001 เป็นระบบคุณภาพ-รูปแบบการประกันคุณภาพในการออกแบบ
การพัฒนา การผลิต การติดตั้ง และการบริหาร สำหรับใช้เพื่อแสดงขีดความสามารถใน

การรักษา และบำรุงไว้ซึ่งคุณภาพสินค้าว่า ขั้นตอนทั้งหลายระหว่างการออกแบบ การพัฒนา การผลิต การติดตั้ง และการบริการ จะเป็นไปตามข้อกำหนดที่ตกลงกันได้

1.3 ISO 9002 เป็นระบบคุณภาพ – รูปแบบการประกันคุณภาพในการผลิต และการติดตั้ง โดยมาตรฐานนี้ใช้เพื่อทดสอบขีดความสามารถของผู้ผลิตในการรักษา และบำรุงไว้ซึ่งคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามที่ต้องการในขั้นตอนการผลิต และการติดตั้งเท่านั้น

1.4 ISO 9003 เป็นระบบคุณภาพ – รูปแบบการประกันคุณภาพในการตรวจสอบขั้นสุดท้ายและการทดสอบ โดยมาตรฐานนี้ใช้เพียงแสดงขีดความสามารถของผู้ผลิตในการรักษาและบำรุงไว้ซึ่งคุณภาพผลิตภัณฑ์โดยการตรวจ ทดสอบแต่เพียงอย่างเดียว

1.5 ISO 9004 มาตรฐานสำหรับการบริหารงานคุณภาพ และหัวข้อต่าง ๆ ในระบบคุณภาพ : แนวทางการใช้ สำหรับใช้เป็นแนวทางพื้นฐานในการพัฒนาระบบการบริหารด้านคุณภาพ และนำไปใช้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบายคุณภาพ ซึ่งจะเน้นที่ความพอใจของผู้บริโภค การสร้างความรับผิดชอบตามหน้าที่และความสำคัญของการประกัน แต่สำหรับสถานศึกษาแล้ว ISO ที่ใช้มี 2 เรื่อง

1. ISO 9001 ใช้รับรองสถาบันการศึกษาทุกระดับที่เปิดหลักสูตรใหม่ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม

2. ISO 9002 ใช้รับรองสถาบันการศึกษาทุกระดับที่สามารถปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่เดิมให้มีคุณภาพจนเป็นที่ยอมรับของสังคม

ประโยชน์ของ ISO 9000 มีดังนี้

1. เกิดการปรับปรุงคุณภาพสินค้าหรือบริการ
2. สามารถประหยัดค่าใช้จ่าย
3. เพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพในการทำงาน
4. เป็นที่น่าพอใจของลูกค้า
5. ลดข้อร้องเรียนจากลูกค้า
6. สร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการกับลูกค้า
7. สร้างภาพพจน์ที่ดีด้านคุณภาพของผู้ผลิต
8. สนับสนุนผู้ผลิตวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนให้ใช้ ISO 9000
9. พัฒนานวัตกรรมและทรัพยากรของผู้ผลิตให้ได้ประโยชน์เมื่อก้าวมากขึ้น
10. ช่วยสนับสนุนการส่งออกสินค้า กรณีลูกค้ากำหนดให้ใช้ ISO 9000

2. ISO 14000 เป็นมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment Management System) ไม่ใช่มาตรฐานทางเทคนิค ISO 14000 จะครอบคลุมการจัดระบบโครงสร้างขององค์กร การกำหนดกว้างรับผิดชอบ การปฏิบัติงาน ระเบียบปฏิบัติกระบวนการและทรัพยากร เพื่อให้มีการจัดการและรักษาไว้ซึ่งการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มาตรฐานที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หรือ ISO 14000 นี้ แบ่งมาตรฐานออกเป็นเรื่องต่าง ๆ ได้แก่

2.1 ISO 14001 ระบบ จัดการสิ่งแวดล้อม (Environment Management System : EMS) เป็นข้อกำหนดที่ใช้เป็นข้อบังคับในการนำไปใช้ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานเดียวของอนุกรม ISO 14000 ที่ถูกนำไปปฏิบัติ และมีผลในการตรวจติดตาม (Audit) ดังนั้น ทุก ๆ องค์กรไม่ว่าจะประกอบธุรกิจอะไรก็ตาม ล้วนต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด ISO 14001 ส่วนมาตรฐานเรื่องอื่น เป็นเพียงองค์ประกอบเท่านั้น (เทวินทร์ สิริโชคชัยกุล. 2540 : 28)

2.2 ISO 14004 Environment Management System Guideline on Principles, Systems and Supporting มาตรฐานนี้เป็นส่วนขยายความของ ISO 14001 โดยจะแนะนำว่าจะมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อกำหนดของ ISO 14001

2.3 ISO 14010 Guidelines for Environment Auditing General Principles มาตรฐานกำหนดหลักการทั่วไปในการตรวจประเมินด้านสิ่งแวดล้อมทุกประเภทมีวัตถุประสงค์ให้องค์กรผู้ถูกประเมินผู้ประเมิน และองค์กรผู้รับประเมิน มีความเข้าใจตรงกันในหลักการ

2.4 ISO 14011 Guidelines for Environment Auditing Audit Procedures Ausiting of Environment Management Systems มาตรฐานนี้ กำหนดวิธีการตรวจประเมินระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กร ว่าเป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (ในที่นี้ คือ ISO 14001) หรือไม่

2.5 ISO 14012 Guidelines for Environment Qualification Criteria for Environment Management Systems มาตรฐานนี้กำหนดเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ตรวจประเมิน และหัวหน้าคณะผู้ตรวจประเมิน โดยใช้ได้กับผู้ตรวจประเมินภายใน (Internal Auditor) และผู้ตรวจประเมินภายนอก (External Auditor)

นอกจากนี้ ยังมี ISO 14000 ใหม่ ๆ เกิดขึ้นเรื่อย ๆ แต่สำหรับในวงการของการศึกษา จะใช้ ISO 14001 ซึ่งมีข้อกำหนด 5 ข้อ คือ

1. นโยบายสิ่งแวดล้อม
2. การวางแผน
3. การนำไปใช้งานและการปฏิบัติการ

4. การตรวจ และการปฏิบัติการแก้ไข

5. การทบทวนของฝ่ายบริหาร

จะสังเกตได้ว่า ขณะที่ ISO 9000 เป็นมาตรฐานว่าด้วยการจัดการด้านการบริหาร ISO 14000 ก็เป็นมาตรฐานด้านการจัดการ เช่นกัน แต่เป็นเรื่องของระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม จัดเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารทั้งหมด เช่นเดียวกับการบริการธุรกิจ รวมทั้ง โครงสร้างขององค์กร ความรับผิดชอบในการทำงาน ขั้นตอน กระบวนการ และจัดการทรัพยากร เพื่อกำหนดและนำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของ องค์กร นั้น ๆ ไปปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงผลการดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม อย่างต่อเนื่องมาตรฐาน ISO14000 เป็นมาตรฐานที่กำหนดขึ้น เพื่อให้นำไปใช้ใน ลักษณะสมัครใจ

โดยสรุป ความสำเร็จของการประกันคุณภาพ จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการดำเนินกิจกรรม มีการประเมินผลการดำเนินการของระบบ “การผลิตบัณฑิต” อย่างต่อเนื่องมีการประเมินผล ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของบัณฑิตอย่างต่อเนื่อง มีการทบทวนและติดตามกระบวนการผลิต อย่างใกล้ชิด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สุพัฒน์ พรหมวัง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงาน ประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สกลนคร พบว่า ครู โดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาดของโรงเรียนมี สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพโดยรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ครูที่มีสถานภาพตำแหน่งแตกต่างกัน และครูที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมี สภาพการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพตำแหน่งกับขนาด โรงเรียน

อำนาจ สุทธิคุณ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปลาปาก จังหวัด นครพนม ตาม มาตรฐาน 4 ด้าน คือ ด้านปัจจัย ด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน และ ด้านผลผลิต ผลการศึกษาพบว่า นุคลากร โดยรวมจำแนกตามสถานภาพเห็นว่าปัจจัยในการ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษาที่มีเพียงพอ ได้แก่ จำนวนการโรง

ไฟฟ้า เครื่องรับโทรทัศน์ ขนาด 20 นิ้ว มีไม้ไม่เพียงพอได้แก่ เครื่องพิมพ์ดีด วิทยุเทป และเงินงบประมาณ หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ ที่ไม่มีได้แก่ จอรับภาพจากเครื่องฉายภาพข้ามศรีษะ เครื่องฉายภาพข้ามศรีษะ และห้องโสตทัศนูปกรณ์ บุคลากร โดยส่วนรวมจำแนกตามสถานภาพเห็นว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมด้านผลผลิตมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ส่วนด้านการบริหารและด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับพอใช้

ชำนาญ อยู่แพ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาจังหวัดอุตรธานี พบว่า

1. ข้าราชการครูมีความเห็นว่าสถานศึกษามีการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามี การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน คือ ด้านปรัชญาและจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาด้านการวัดผลการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เป็นมาตรฐาน ด้านสภาพแวดล้อม แหล่งการเรียนรู้ และกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา ด้านหลักสูตร การศึกษา ด้านการบริหารและการจัดการ ตามลำดับและอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านครู อาจารย์ ด้านสื่อการศึกษา และเทคนิคการสอน ด้านวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับการเรียนการสอนและด้านองค์ประกอบอื่น ๆ ตามลำดับเมื่อพิจารณาตามสถานภาพพบว่า ผู้บริหารมีความเห็นว่า การปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนครู อาจารย์ เห็นว่า มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามประเภทของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาในสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กองการศึกษาอาชีวะมีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน 5 ด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนกองวิทยาเกษตรกรรมมีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน 6 ด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าสถานศึกษามีการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านมากกว่า ครู อาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้าราชการครู ที่ปฏิบัติงานในประเภทของสถานศึกษาต่างกัน มีความเห็นว่าสถานศึกษา มีการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 8 ด้าน คือ ด้านปรัชญา และจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านสื่อการศึกษา และเทคนิคการสอน ด้านการวัดผลการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เป็นมาตรฐานด้านวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับการเรียนการสอนด้านสภาพแวดล้อมแหล่งการเรียนรู้ และกิจกรรม

นักเรียน นักศึกษาด้านการบริหาร และการจัดการ ด้านองค์ประกอบอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกียรติศักดิ์ กันจันทร์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามมาตรฐานโรงเรียนในแต่ละด้าน ดังนี้ การดำเนินการตามมาตรฐานการบริหารมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก การดำเนินการตามมาตรฐานการเรียนการสอนมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง และการดำเนินการตามมาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน มีผลการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน ตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่าปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

สุกัญญา ภูมิวโลก (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานด้านมาตรฐานการเรียนการสอน ตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านมาตรฐานการเรียนการสอนตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 10 มาตรฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านมาตรฐานการเรียนการสอน ตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

รัชฎลักษณ์ น้อมนิล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีความเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพ การศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีความพร้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษา เพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตามเกณฑ์และตัวชี้คุณภาพ 7 ปัจจัย ของครูผู้สอนจากโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันพบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อความพร้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมชัย ฉะครวงษ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพ การศึกษาด้านมาตรฐานการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดยโสธร พบว่า

1. ข้าราชการครูโดยรวม ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดกลาง ข้าราชการครู ในโรงเรียนขนาดเล็ก และข้าราชการครู ในโรงเรียนไม่ขยาย โอกาสทางการศึกษา เห็นว่า มีการ ปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านมาตรฐานการเรียนการสอนของโรงเรียน ประถมศึกษาโดยรวมและ 5-8 มาตรฐาน อยู่ในระดับปานกลาง และมีการปฏิบัติงานอยู่ใน ระดับมาก 2-5 มาตรฐาน ส่วนข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ และข้าราชการครูใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเห็นว่ามี การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา ด้าน มาตรฐาน การเรียนการสอนของโรงเรียน ประถมศึกษา โดยรวม และ 7 มาตรฐาน อยู่ใน ระดับมากและมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง อีก 3 มาตรฐาน โดยข้าราชการครูทุกกลุ่ม เห็นว่า มีการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านมาตรฐานการเรียนการสอนของ โรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับมากเหมือนกัน คือ มาตรฐานที่ 6 จัดการเรียนการสอน โดย ปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่ดี และมาตรฐานที่ 10 ประเมิน นักเรียนครบทุก ด้านอย่างต่อเนื่องด้วยเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมและอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน คือ มาตรฐานที่ 8 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ได้พัฒนาความรู้ความสามารถและความถนัด ได้ตามศักยภาพ โดยเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยของนักเรียนเป็น รายบุคคล และมาตรฐานที่ 9 จัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่ออย่างหลากหลายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ข้าราชการครูในโรงเรียนต่างกัน เห็นว่ามีการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพ การศึกษา ด้านมาตรฐานการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมและ 4 มาตรฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดกลาง และ ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก และเห็นว่ามี การปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่ 2,4 และ 9 มากกว่าข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก

3. ข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เห็นว่ามีการปฏิบัติงาน ประกันคุณภาพการศึกษา ด้านมาตรฐานการเรียนการสอน ของโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวม และมาตรฐานที่ 1,2,3,4,5 และ 7 มากกว่าข้าราชการครูในโรงเรียนไม่ขยายโอกาสทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

แอกเซอร์ (Acher. 1995 : 192-197) ได้วิจัยเกี่ยวกับบริบทที่เกี่ยวข้องกับระบบคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางให้โรงเรียนสามารถนำไปเปลี่ยนแปลงการพัฒนาด้านต่างๆที่อยู่ให้ดีขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ระบบคุณภาพการศึกษา (The Education Quality System : EQS) ซึ่งมีลักษณะ คือ รูปแบบระบบประกันคุณภาพและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบประกันคุณภาพ จะต้องปรับเปลี่ยนลักษณะสังคม 3 ประการ คือ ความรอบรู้ การปรับเปลี่ยนและการปฏิรูป จึงจะทำให้ องค์การมีการพัฒนาทั้งในด้านเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ การใช้ผลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ของ EQS แสดงให้เห็นว่า ระบบคุณภาพการศึกษามีความสมบูรณ์ ชัดเจน สอดคล้องและเป็นแนวทางสำคัญต่อองค์กร และการเปลี่ยนแปลงของนักวิชาการได้กรอบแนวคิดของการเปลี่ยนแปลงระบบงาน

บรอดฟุต (Broadfoot. 1994 : 4-8) ได้ศึกษาวิจัยการเข้าสู่การประกันคุณภาพและการควบคุมคุณภาพในประเทศต่างๆ เพื่อเป็นการเสนอภาพและเปรียบเทียบผลกระทบทางสังคมในการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมคุณภาพในประเทศเยอรมันนี สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย พบว่า ในประเทศเยอรมันนี มีการเปลี่ยนแปลงจากจังหวัดหนึ่งไปสู่อื่น ๆ และการประกันคุณภาพและการควบคุมคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญในวิชาชีพครู แต่ ทั้งนี้การประกันคุณภาพและการควบคุมต้องอาศัยความรู้ทางกฎหมายประกอบ ในประเทศสวีเดนมีการพิจารณาการประกันคุณภาพโดยการพัฒนาความรู้และการควบคุมในประเทศฝรั่งเศสมีการให้ความเชื่อถือมากต่อการตรวจสอบ ภายนอกองค์กร และการควบคุมงานในการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมคุณภาพ

แพ็ตตีเซีย (Patricia. 1994 : 4-8) ได้ศึกษาเพื่อประเมินการดำเนินการไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมกำกับกับการปฏิบัติในประเทศเยอรมันนี สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย พบว่าในประเทศเยอรมันนีกลไกทางสังคมมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการดำเนินการ โดยมีการดำเนินงานอย่างชัดเจนมีการขยายการดำเนินการจากจังหวัดหนึ่งสู่อีกจังหวัดหนึ่ง การประกันคุณภาพและควบคุมการประเมินถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญของครูที่ต้องรับผิดชอบในวิชาชีพของตนเอง ในประเทศสวีเดนมีการประเมินครูในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างชัดเจนในประเทศฝรั่งเศส ให้ความสำคัญกับการใช้แบบสอบถามจากภายนอกที่ควบคุมจากส่วนกลางในประเทศนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญกับการประเมินจากบุคคลภายนอกที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา มีการนำเอาระบบการสอบมาตรฐานกลางซึ่ง

อ้างอิงไปสู่การยอมรับที่เป็นมาตรฐานในประเทศออสเตรเลียมีการนำเอาระบบการประเมินผล โดยใช้ข้อสอบมาตรฐาน อีกทั้งมีการวางแผนการควบคุมคุณภาพและประกันคุณภาพการศึกษาในระดับที่ สูงขึ้นด้วย

นิวบี (Newby. 1998 : CD-ROM) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานคุณภาพทั่วทั้งองค์กรในโรงเรียนประถมศึกษา โดยเปรียบเทียบระหว่าง 4 โรงเรียนที่ใช้หลัก TQM และอีก 4 โรงเรียนที่ไม่ใช้หลัก TQM ในการบริหารงาน ผู้วิจัยใช้ทั้งข้อมูลด้านคุณภาพและด้านปริมาณปรากฏว่าด้านปริมาณทำให้ทราบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียน และสิ่งที่เขาพอใจกลายเป็นมาตรการวัดคุณภาพแห่งที่ 3 แตกต่างกันในเรื่องคุณภาพ ส่วนอีกหนึ่งแหล่งที่ไม่แตกต่างกันพบว่า 29% ของโรงเรียนที่ใช้ TQM กำลังประสบกับความตกต่ำ ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ถูกวิจัยมีความพึงพอใจกับงานทำอยู่ในระดับต่ำ ทั้ง 2 กลุ่มมีความต้องการที่จะเป็นอยู่มาก และข้อมูลเชิงคุณภาพยังสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียน โรงเรียนที่ใช้หลัก TQM ในการบริหารงานจะให้ความสนใจกับความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียน ส่วนกลุ่มที่ไม่ใช้หลัก TQM จะไม่ให้ความสนใจกับความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียน แต่กลับสนใจในเรื่องผลการสอบ ระเบียบวินัย และหลักการสอนเบื้องต้นเกี่ยวกับธรรมชาติขั้นพื้นฐาน

เทรท (Trait. 1997 : Abstract) ได้ทำการวิจัยกรณีศึกษาเกี่ยวกับมุมมองเรื่องการศึกษาทางไกล การประกันคุณภาพของการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยได้ทำการศึกษกรณีศึกษาเป็นกลุ่มของการประกันคุณภาพในการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย

1. มาตรฐานและคุณภาพในมหาวิทยาลัยเปิดการเรียนการสอนทางไกลในประเทศเยอรมันนี
2. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในการจัดการศึกษาทางไกลในประเทศนอร์เวย์
3. กระบวนการประกันคุณภาพที่มหาวิทยาลัยเปิดประเทศอิสราเอล
4. หลักและแนวทางการประกันคุณภาพในการจัดการศึกษาทางไกลของประเทศอินเดีย
5. รากฐานของการประกันคุณภาพในมหาวิทยาลัยเปิดประเทศอังกฤษ
6. พัฒนาการของระบบคุณภาพในมหาวิทยาลัยเปิดของฮ่องกง
7. การประกันคุณภาพในประเทศบริติช โคลัมเบีย

ซึ่งจากการศึกษาพบว่าสถานศึกษาทั้ง 7 แห่ง ได้เน้นหนักในเรื่องระบบการประกันคุณภาพและมีการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1982) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ขวัญในการปฏิบัติงานของครูกับสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียนมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสูง การสอนและสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของนักเรียนจะดี ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างครูใหญ่และครูจะดำเนินไปด้วยดี

จากการศึกษาผลการวิจัยทั้งในประเทศและในต่างประเทศดังที่กล่าวมาแล้วพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษายังเป็นปัญหาที่ควรจะได้รับแก้ไขโดยการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดคุณภาพกับผู้เรียน ตลอดจนดำเนินการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ สนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กรอบการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 5 ด้าน คือ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู คุณภาพผู้บริหาร และการดำเนินงานตามนโยบาย